

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Poplatky k ochraně životního prostředí v České republice

Michaela Solfronková

Bakalářská práce
2008

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomiky a managementu
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela SOLFRONKOVÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika pro kriminalisty**

Název tématu: **Poplatky k ochraně životního prostředí v ČR**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Posouzení enviromentálních poplatků jako nástroje na ochranu životního prostředí

Osnova:

- vymezení pojmu poplatek (vs. daň)
- enviromentální poplatky používané v ČR - jejich typy, předmět zdanění, účel jejich výběru
- správa systému poplatků k ochraně ŽP-institucionální hledisko - vyměření, výběr poplatků, příjemci výnosů z poplatků
- vývoj příjmů z poplatků ve vztahu k HDP, vývoj výše poplatků ve vztahu k inflaci, podíl příjmů z poplatků na celkových příjmech dotčených institucí (příjemců výnosů z poplatků)
- enviromentální poplatky jako nástroj na ochranu ŽP - posouzení jejich účelovosti
- alternativní možnosti řešení (ekologické daně,..)

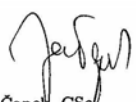
Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- Moldan, B. - Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí, UK Karolinum, Praha 1997
Jílková, J. - Pavel, J. - Vitek, L. - Slavík, J. - Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost, Eurolex Bohemia, Praha 2006
Jílková, J. - Daně, dotace a obchodovatelná povolení - nástroje ochrany ovzduší a klimatu, IREAS, Praha 2003
ÚZ č. 587 - Životní prostředí, Sagit, 2006 (úplné znění zákonů vztahujících se k problematice ochrany ŽP)
Ščasný, M. - Environmentální daně a poplatky v České republice v datech - Možnosti pro zavedení environmentální daňové reformy, In: Konsolidace vládnutí a podnikání v České republice a Evropské unii, Praha 2003
Musgrave, R.A. - Musgraveová, P.B. - Veřejné finance v teorii a praxi, Management Press, Praha 1994

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jan Pavel, Ph.D.**
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání bakalářské práce: **1. října 2007**
Termín odevzdání bakalářské práce: **19. května 2008**

prof. Ing. Jan Čapek, CSc.
děkan

L.S.

doc. Ing. et Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 4. října 2007

Poděkování

Ráda bych poděkovala Ing. Janu Pavlovi, Ph.D. za jeho cenné rady, připomínky a odborné vedení mé bakalářské práce a Ing. Jaroslavu Blažkovcovi z Ministerstva životního prostředí za poskytnuté materiály a informace.

SOUHRN

Bakalářská práce se zabývá popisem environmentálních poplatků, které jsou jedním z ekonomických nástrojů využívaných státem k ochraně životního prostředí. V práci je vymezen systém nástrojů státní politiky životního prostředí, podrobně jsou charakterizovány environmentální poplatky uplatňované v České republice. Práce posuzuje, zda jsou environmentální poplatky účinným nástrojem k usměrnění negativního působení subjektů na životní prostředí. Součástí analýzy environmentálních poplatků je i hodnocení jejich fiskálních přínosů do veřejných rozpočtů.

KLÍČOVÁ SLOVA

životní prostředí; ekonomické nástroje; poplatky; environmentální; ekologická účinnost; efektivnost

TITLE

Charges to protect the environment in the Czech Republic

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the description of environmental charges that serve as one of the economic tools employed by the government to protect the environment. The thesis defines the tool system of the environmental government policy; it covers in detail the subject of environmental charges applied in the Czech Republic. The thesis evaluates whether the environmental charges are an effective tool to regulate the adverse environmental impact caused by establishments. The analysis of environmental charges also entails an evaluation of these charges in terms of fiscal gains for the public budget.

KEY WORDS

environment; economic tools; charges; environmental; environmental efficiency; effectiveness

Obsah

Úvod	9
1. Nástroje státní politiky životního prostředí	11
1.1. Důvody pro státní zásahy do tržního mechanismu	11
1.2. Nástroje politiky životního prostředí	13
1.2.1. Přímé (administrativní) nástroje	13
1.2.2. Nepřímé (ekonomické) nástroje.....	14
1.2.3. Srovnání působení administrativních a ekonomických nástrojů na celkové náklady společnosti.....	15
1.3. Přístupy k určení výše platby	17
1.3.1. Model Pigouovské daně.....	17
1.3.2. Model Baumola a Oatese	18
2. Environmentální poplatky	19
2.1. Základní pojmy - daň, poplatek	19
2.2. Funkce environmentálních poplatků.....	20
2.3. Systém environmentálních poplatků v ČR	21
3. Posouzení environmentální účinnosti poplatků a jejich fiskálních přínosů do rozpočtů jejich příjemců	23
3.1. Ochrana ovzduší	23
3.1.1. Poplatky za znečišťování ovzduší ze zvláště velkých a velkých zdrojů.....	23
3.1.2. Poplatky za znečišťování ovzduší ze středních zdrojů	27
3.1.3. Poplatky za znečišťování ovzduší z malých zdrojů	28
3.2. Ochrana vod.....	29
3.2.1. Poplatek za odebrané množství podzemní vody.....	29
3.2.2. Platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí	32
3.2.3. Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových.....	34
3.2.4. Poplatek za vypouštění odpadních vod do vod podzemních	36
3.3. Ochrana horninového prostředí	37
3.3.1. Úhrada z dobývacího prostoru.....	37
3.3.2. Úhrada z vydobytých nerostů	38

3.4. Ochrana půd.....	40
3.4.1. Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu	40
3.4.2. Poplatek za odnětí pozemků plnění funkcí lesa.....	42
3.5. Další faktory relevantní k hodnocení efektivnosti poplatků.....	44
3.5.1. Vliv inflace na efektivnost poplatků.....	44
3.5.2. Výnosy z environmentálních poplatků	47
3.5.3. Správa environmentálních poplatků	50
4. Závěr.....	52
Literatura	54
Seznam tabulek.....	61
Seznam obrázků	62
Přílohy	63

Úvod

Příroda lidstvu zajišťuje a poskytuje základní biologické podmínky života. Zdravé životní prostředí je předpokladem dlouhodobé existence lidské populace na Zemi. Člověk svou ekonomickou i jinou společenskou činností přírodní prostředí přetváří a mění, a to ne vždy pozitivním směrem. Upřednostňuje své krátkodobé přínosy a zisky před dlouhodobým trvale udržitelným rozvojem, což vede k nadměrnému odčerpávání přírodních zdrojů, produkci odpadů a vnášením škodlivých látek zatěžujících životní prostředí v míře, která přesahuje samoregulační a samočisticí schopnost přírody. Dochází tak k trvalému snižování kvality životního prostředí, což má pak bezprostřední dopad i na kvalitu našeho života.¹

Státní politika životního prostředí si klade za cíl zajistit životní prostředí, které neškodí zdraví a udržuje současnou kvalitu života i budoucím generacím. Úlohou státu proto je usměrňovat čerpání přírodních zdrojů a omezovat nepříznivý vliv subjektů na životní prostředí, k čemuž využívá systém nástrojů, jehož součástí jsou i environmentální poplatky.

Cílem této práce je popsat environmentální poplatky používané v České republice a zhodnotit, zda přispívají k ochraně životního prostředí. Hlavním hlediskem je posoudit jejich schopnost ovlivnit chování subjektů, kteří svou činností negativně působí na životní prostředí. Vedlejším efektem poplatků pak může být možnost využití příjmů z nich plynoucích pro ekologické účely, a proto je dalším úhlem pohledu zhodnotit i jejich fiskálními přínosy.

Práce je členěna do několika částí. V první části se zabývám systémem nástrojů politiky životního prostředí používaným v našem státě a popisuji odlišnosti v působení administrativních a ekonomických nástrojů, mezi než se environmentální poplatky řadí.

Další části práce už jsou věnovány pouze environmentálním poplatkům. V druhé kapitole definuji samotný pojem environmentálního poplatku, jeho funkce a vymezuji jeho odlišnosti především ve vazbě k daním.

¹ DAMOHORSKÝ, M. et al. Právo životního prostředí, s. 4-5

V nejrozsáhlejší části práce se zabývám rozbořem environmentálních poplatků uplatňovaných v České republice v členění podle jednotlivých složek životního prostředí. Posuzuji, do jaké míry tyto nástroje přispívají k ochraně životního prostředí a hodnotím jejich finanční přínosy do rozpočtů jejich příjemců. Zabývám se také faktory, které mohou ovlivnit environmentální a fiskální efektivnost poplatků.

Z důvodu svého specifického charakteru² a kvůli omezenému rozsahu práce nebudou podrobně rozebírány poplatky v oblasti odpadového hospodářství.

V závěru hodnotím environmentální účinnost poplatků a navrhuji možné změny v této oblasti, které by mohly přispět k větší ochraně životního prostředí a byly by efektivnějším řešením i z hlediska nákladů.

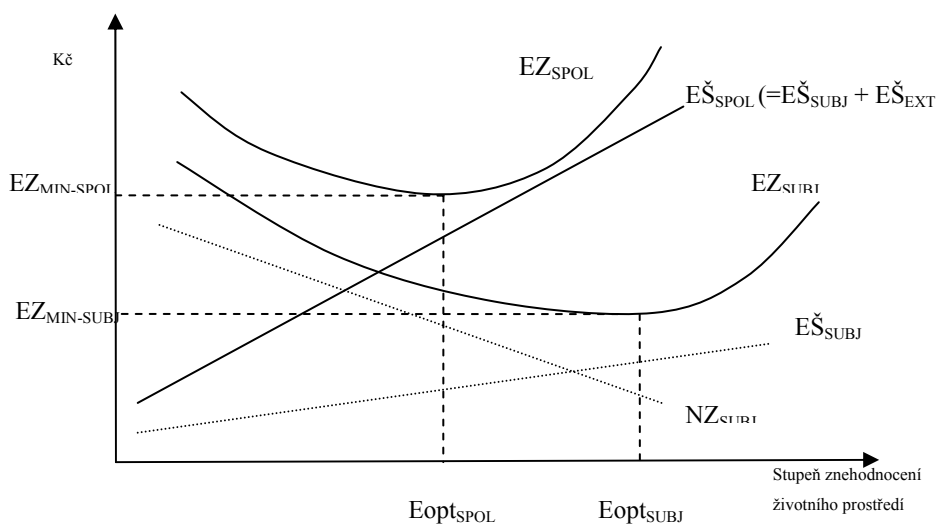
² Odpady jsou nežádoucí vedlejší produkty lidské činnosti. Nepředstavují samostatnou složku životního prostředí, potenciálně ale mohou tyto složky významně negativně ovlivnit. (ŠAUER, P. et al. Úvod od ekonomiky životního prostředí, s.37)

1. Nástroje státní politiky životního prostředí

1.1. Důvody pro státní zásahy do tržního mechanismu

Většinu studentů ekonomie se při otázce: „Jaké znáte externality?“ vybaví znečišťování životního prostředí. Představuje totiž typického reprezentanta **negativních externalit**. Subjekt svou činností poškozuje životní prostředí, a to má pak dopad i na další subjekty. Ti musí nést náklady způsobené poškozením životního prostředí, ale od znečišťovatele za to nezískají žádnou kompenzaci.³

Obr. č. 1 Ekonomicky optimální vliv jednoho znečišťovatele na životní prostředí

Legenda:

NZ_{SUBJ} - náklady na zamezení znehodnocování životního prostředí vynakládané subjektem

EŠ_{SUBJ} - ekonomická škoda, kterou subjekt působí svým negativním vlivem na životní prostředí sám sobě

EŠ_{EXT} - ekonomická škoda, kterou subjekt působí svým negativním vlivem na životní prostředí jiným subjektům

EŠ_{SPOL} - ekonomická škoda působená subjektem celé společnosti (=EŠ_{SUBJ} + EŠ_{EXT})

EZ_{SUBJ} - ekologická zátěž ekonomiky z pohledu subjektu = součet subjektivních ekonomických škod a nákladů na zamezení znehodnocování životního prostředí

EZ_{SPOL} - ekologická zátěž ekonomiky z pohledu celé společnosti = součet společenských ekonomických škod a nákladů na zamezení znehodnocování životního prostředí

E_{opt}_{SUBJ} - ekonomicky optimální stupeň znehodnocení životního prostředí z pohledu subjektu

E_{opt}_{SPOL} - ekonomicky optimální úroveň negativního vlivu na životního prostředí ze společenského pohledu

Zdroj: ŠAUER, P. et al. Úvod od ekonomiky životního prostředí, s.59

³ SAMUELSON, P., NORDHAUS, W. Ekonomie, s. 969

Subjekt svou činností negativně ovlivňuje stav životního prostředí, čímž působí škody sobě, ale i svému okolí. Při volbě o optimální úrovni znečišťování životního prostředí se bude chovat racionálně, a proto bude zohledňovat jen škody, které poškození životního prostředí působí jemu samému. Jak ukazuje obrázek č. 1, znečišťovatel bude poškozovat životní prostředí do úrovně, při které bude součet jeho nákladů na zamezení znehodnocení životního prostředí a škod, které působí sám sobě, minimální. Škody působené jiným subjektům (externí škody) jsou většinou větší než jeho škody, ale na ty ekonomický subjekt nebere ohled. Z pohledu společnosti by optimální úroveň negativního vlivu na životní prostředí byla nižší než úroveň, kterou volí znečišťovatel.⁴ Snížení o každou další jednotku znečištění by pro znečišťovatele znamenalo vynaložit náklady na zamezení vzniku poškození životního prostředí, jež by ale byly vyšší než škody, které si subjekt působí sám sobě, na což znečišťovatel nebude ochoten dobrovolně přistoupit.

Statky životního prostředí představují ve většině případů tzv. **kolektivní statky**. Spotřebou (užitím) přírodního statku subjekt ovlivňuje spotřebu dalších subjektů (rivalita ve spotřebě), ale vyloučitelnost jedince ze spotřeby tohoto statku je prakticky nemožná nebo je velmi nákladná. Nejasné přiřazení vlastnických práv vede k tomu, že statky životního prostředí se stávají bezplatnými. Subjekty mají tendenci k čerpání jejich užitků, ale náklady spojené s jejich využitím přenášejí na druhé, což se projevuje v nadměrném čerpání přírodních zdrojů, v znečišťování životního prostředí a v produkci velkého množství odpadu. Tržní mechanismus, z důvodu nejasně definovaných vlastnických práv, která mu neumožňují vyloučit subjekt ze spotřeby veřejného statku, tyto nepříznivé vlivy nedokáže řešit, a tak musí nastoupit stát se systémem nástrojů, kterými se snaží negativní vliv subjektů na životní prostředí usměrnit.⁵

⁴ ŠAUER, P. et al. Úvod do ekonomiky životního prostředí, s.55

⁵ JÍLKOVÁ, J. Daně dotace a obchodovatelná povolení, s. 30-31

1.2. Nástroje politiky životního prostředí

Z nutnosti regulace negativního působení na životní prostředí se vyvinula řada prostředků, které lze v zásadě rozdělit do tří skupin:⁶

a) přímé (administrativní) nástroje

b) nepřímé (ekonomické) nástroje

c) ostatní nástroje (soukromé, decentralizované přístupy) - vyjednávací postupy, vzdělávací a výchovné nástroje, informační nástroje, dobrovolné dohody se státní garancí.

1.2.1. Přímé (administrativní) nástroje

Nástroje přímé regulace normativně stanovují určitá omezení nebo předepisují závazná pravidla chování, a tím nutí znečišťovatele k požadovanému snížení negativního vlivu jeho činnosti na životní prostředí, což má pak přímý dopad na stav životního prostředí. Mezi administrativní nástroje konkrétně patří:⁷

- limity znečišťování, normy (hygienické), standardy (předepsané technologické postupy),
- zákazy, příkazy
- administrativní omezení typu povolení, souhlasu, vyjádření státních nebo odborných orgánů.

Klady a zápory administrativních nástrojů⁸

Ačkoliv administrativní nástroje jsou **snadněji aplikovatelné** a **dosahují** relativně **rychle požadovaných cílů**, mají i řadu nedostatků.

Kritika administrativních nástrojů spočívá především v tom, že **nenutí** subjekty **snížit úroveň znečištění pod stanovený limit**. Subjekt je nucen platit jen za znečišťování

⁶ OBRŠÁLOVÁ, I.; RUDOLF, E. Environmentální ekonomika, s. 7

⁷ ŠAUER, P. et al. Úvod do ekonomiky životního prostředí, s. 82

⁸ OBRŠÁLOVÁ, I.; RUDOLF, E. Environmentální ekonomika, s. 8

nad stanovený limit, ale v případě, že této úrovně již dosáhne, nic jej už nenutí toto znečištění dále omezovat.

Dalším nedostatkem je, že dodržení stanovených norem **nebere ohled na náklady**, které k tomu musí znečišťovatel vynaložit. Pod hrozbou sankce musí subjekt učinit opatření ke snížení znečištění životního prostředí, která mohou být značně nákladná, což na jeho ekonomickou činnost může mít tvrdé dopady.

Třetím kritickým bodem je fakt, že v případě stanovení určitých limitů nejsou respektovány rozdíly v soukromých nákladech na zamezení znečišťování prostředí pro různé subjekty. To vede k tomu, že **náklady** na dosažení stanovených cílů **nejsou z celospolečenského pohledu minimální**.

1.2.2. Nepřímé (ekonomické) nástroje

Na rozdíl od administrativních nástrojů, kdy jsou direktivně stanovena určitá omezení, hlavním principem u ekonomických nástrojů je snížení negativního vlivu na životní prostředí prostřednictvím působení cenového mechanismu. Z hlediska charakteru, jakým působí na znečišťovatele, je lze rozdělit na dvě skupiny:⁹

a) **Nástroje pozitivní ekonomické stimulace**

Jejich působení směrem ke snížení negativního vlivu na životní prostředí spočívá v tom, že subjektu je poskytnutý určitý příspěvek nebo zvýhodnění, které tak sníží jeho náklady nezbytné k omezení svého nepříznivého vlivu na okolí, a tím se pro něj stanou tato opatření efektivnější. Tyto nástroje mají podobu dotací, úlev z plateb, daňových zvýhodnění apod.

b) **Nástroje negativní ekonomické stimulace**

Druhou možností, jak ovlivnit rozsah negativního vlivu na životní prostředí, je přesunout tyto negativní dopady na jejich původce a to formou určitých plateb. Znečišťovatel tak musí do svých nákladů zahrnout i tyto platby, takže optimální úroveň výstupu, spojeného s produkcí znečištění, se sníží. Systém negativních nepřímých nástrojů zahrnuje především environmentální poplatky, ekologické daně, pokuty, náhrady škod.

⁹ ŠAUER, P. et al. Úvod do ekonomiky životního prostředí, s. 60

Klady a zápory ekonomických nástrojů¹⁰

Na rozdíl od administrativních nástrojů ekonomické nástroje dosahují požadované kvality životního prostředí **méně pružně** (tzn. jejich reakční doba je delší), neboť subjekty nejsou normou nuceni k okamžitým změnám.

Subjektům je dána **možnost volby** přijmout, s ohledem na své náklady, **ekonomicky nejvýhodnější opatření**. To stimuluje subjekty k snížení znečištění až na ekonomicky optimální úroveň, která může být i nižší než administrativně stanovené limity.

Právě tato možnost individuální volby úrovně vlivu na životní prostředí je příčinou toho, že **náklady společnosti** na dosažení daného standardu kvality životního prostředí **jsou minimální**.

1.2.3. Srovnání působení administrativních a ekonomických nástrojů na celkové náklady společnosti¹¹

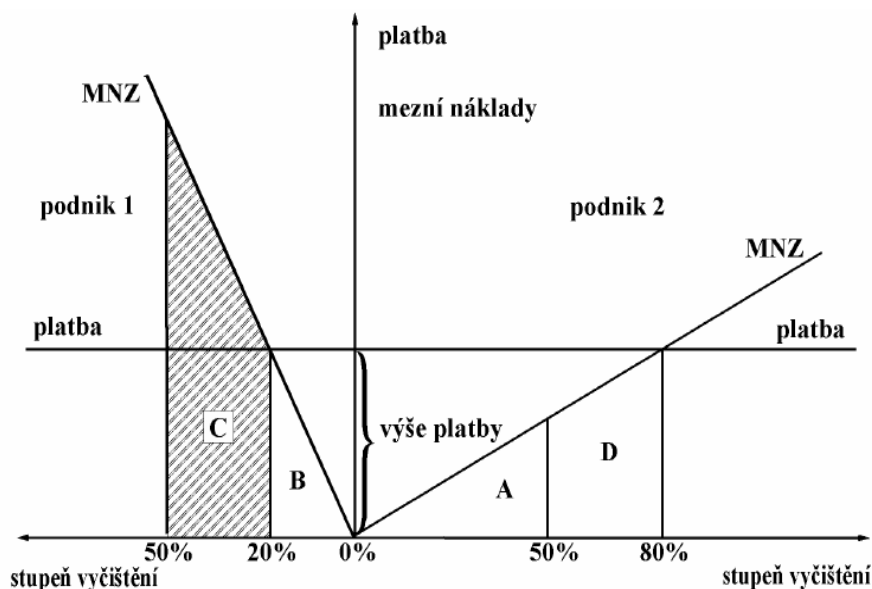
Jaký je rozdíl v působení administrativních a ekonomických nástrojů na celospolečenské náklady vysvětlím na příkladu dvou podniků, které se musí přizpůsobit požadavku na 50%-ní snížení znečištění, a to nejprve na základě direktivně stanoveného limitu znečištění a pak působením zavedené platby. Obě dvě situace ilustruje obrázek č. 2.

V první situaci je oběma podnikům administrativně stanoveno, aby snížily své znečištění o 50 %. Pro podnik 1, jehož mezní náklady na zamezení vzniku znečištění stoupají strměji, to znamená vynaložit náklady odpovídající v grafu součtu ploch B a C, zatímco náklady podniku 2 představují pouze plochu A. Celkové náklady tedy představuje součet ploch A, B a C.

¹⁰ OBRŠÁLOVÁ, I.; RUDOLF, E. Environmentální ekonomika, s. 18

¹¹ JÍLKOVÁ, J. Daně, dotace a obchodovatelná povolení, s. 50-51

Obr. č. 2 Srovnání působení platby a limitu na celkové náklady společnosti

Zdroj: JÍLKOVÁ, J. Daně, dotace a obchodovatelná povolení, s. 50

Je-li potřebné snížení znečištění o 50 % řešeno zavedením platby, podniky se můžou s ohledem na své mezní náklady rozhodnout o rozsahu jejich snížení znečištění. Oba podniky se budou chovat racionálně a snižovat znečištění jen do bodu, kdy jejich mezní náklady na zamezení znečištění budou nižší než stanovená platba. Podniky 1 tak své znečištění sníží jen o 20 %, neboť k většímu omezení znečištění by už musel vynaložit větší náklady, než by pro něj představovala platba. Jeho náklady na znečištění tak představují grafu plochu B. Podnik 2, který má nižší mezní náklady na zamezení znečištění, sníží znečištění až o 80 %, při vynaložení nákladů odpovídající součtu ploch A a D. Celkové náklady jsou potom ve velikosti součtu ploch B, A a D. Porovnáním obou řešení lze dokázat, že $A+B+C > B+A+D$, tzn. že $C > D$.

Ke snížení znečištění na určitou úroveň povedou oba dva nástroje, ale každý toho dosáhne s rozdílnými celkovými náklady. Zavedením platby subjekty, jejichž náklady na zamezení znečištění jsou nižší, sníží svou úroveň znečišťování více než subjekty s vyššími náklady na zamezení, takže celkové náklady společnosti na dosažení určitého snížení znečištění životního prostředí jsou nižší než při aplikaci administrativně stanovených limitů.

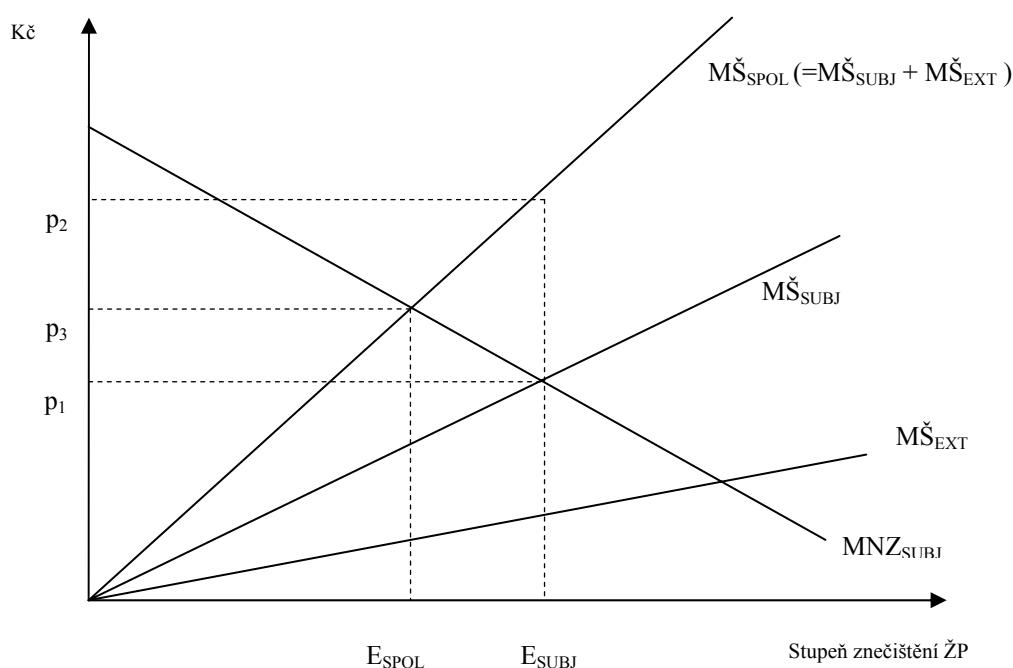
1.3. Přístupy k určení výše platby

Dosažení dané kvality životního prostředí pomocí ekonomických nástrojů je tedy z hlediska nákladů levnějším řešením, zůstává ale otázkou, jak určit optimální velikost platby, která by vedla k požadované úrovni zatížení životního prostředí. Představím zde dva koncepčně odlišné modely.¹² První model Pigouovské daně vychází z určení výše platby v závislosti na výši externě působených škod. Základem druhého přístupu, který představuje koncept ekonomů Baumola a Oatese, je určení takové platby, která by směřovala subjekty k stanovené kvalitě životního prostředí.

1.3.1. Model Pigouovské daně

Model britského ekonoma A.C. Pigoua je považován za klasický teoretický přístup k řešení externalit cestou **internalizace nákladů**, tzn. přesunu externě působených škod na znečišťující subjekt. Situaci lze popsat na obrázku č. 3.

Obr. č. 3: Ovlivňování rozsahu negativních externalit

Zdroj: ŠAUER, P. et al. Úvod od ekonomiky životního prostředí, s.59;
MACÁKOVÁ, L. Mikroekonomie, s. 233; vlastní úpravy

¹² POSOLDA, L. Environmentální daně a ochrana ovzduší v ČR, s. 9-12

Nedochází-li k regulaci, subjekt svou činností způsobuje znečištění životního prostředí na úrovni E_{subj} , při kterém se jeho mezní škody $M\check{S}_{\text{subj}}$ rovnají mezním nákladům na zamezení MNZ_{subj} . Subjekt ale svým negativním vlivem na životní prostředí způsobuje i škody (náklady) jiným subjektům; jejich mezní výše je $M\check{S}_{\text{ext}}$. Z celospolečenského hlediska je tedy optimální úroveň znečištění na úrovni E_{spol} .¹³

Přístup Pigoua k řešení externalit spočívá v tom, že znečišťovatel má být zatížen platbou ve výši mezních externích škod na úrovni společensky optimální úrovně znečištění, což způsobí vyrovnání subjektivních škod na úroveň společenských škod.¹⁴ V praxi je ale toto řešení nereálné, neboť lze jen těžko zjistit průběh křivek mezních škod (soukromých i společenských), a proto představuje spíše určitý teoretický model.

1.3.2. Model Baumola a Oatese¹⁵

Ekonomové William J. Baumol a Wallace E. Oates na modelu A. C. Pigoua kritizovali především překážky, které mu brání v možnosti jeho praktické aplikace. Poukazovali mj. na skutečnost, že platba podle Pigoua má odpovídat mezním externím škodám na úrovni společensky optimální úrovně znečištění, což je ale jiná výše platby, než by odpovídala platbě při subjektivní optimální úrovni znečištění, od které se úvahy o stanovení výše platby odvíjí. Proto přišli s novým alternativním modelem, který je už do praxe lépe aplikovatelný.

Podle tohoto konceptu je nejprve státním orgánem stanoven určitý **standard kvality životního prostředí** (např. koncentrace škodlivin ve vodním toku), a pak jsou za znečišťování stanoveny jednotkové platby. Subjekt se pak může s ohledem na své mezní náklady na zamezení znečištění rozhodnout, zda je pro něj výhodnější platbu zaplatit nebo znečištění omezit. Pohybem ve výši platby tak lze usměrnit úroveň znečištění životního prostředí směrem k požadované kvalitě. Graficky byl tento přístup naznačen na obrázku č. 2 v kapitole 1.2.3. věnující se porovnání vlivu působení administrativních a ekonomických nástrojů na celospolečenské náklady.

¹³ ŠAUER, P. et al. Úvod do ekonomiky životního prostředí, s. 59-60

¹⁴ JÍLKOVÁ, J. Daně, dotace a obchodovatelná povolení, s. 81

¹⁵ BAUMOL, W. J., OATES, W. E. Využívání standardů a cen k ochraně životního prostředí, s. 121-133

2. Environmentální poplatky

2.1. Základní pojmy - daň, poplatek

Podle Eurostatu jsou **environmentální daně a poplatky** definovány jako „daně a poplatky, jejichž daňový (resp. poplatkový) základ je fyzická jednotka (nebo její zástupní jednotka) něčeho, co má prokazatelný negativní vliv na životní prostředí.“¹⁶ Mám-li se v další části své práce věnovat environmentálním poplatkům, je třeba pojmy poplatku a daně navzájem odlišit.

Daň

Daň je definována jako „povinná, zákonem stanovená, nenávratná, neekvivalentní a neúčelová platba do veřejného rozpočtu“.¹⁷ Daně jsou většinou příjmem Státního rozpočtu a jejich hlavní funkcí je **fiskální funkce**.¹⁸

Poplatek

Hájek definuje environmentální poplatky jako „platby, které jsou upraveny zákony k ochraně životního prostředí a jsou tedy vždy specifické pro konkrétní případ“ (např. poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových, poplatky za ukládání odpadů apod.).¹⁹ Poplatky většinou směřují do účelově zaměřených fondů, takže je předem známo budoucí využití získaných prostředků (často bývají prostředky vynakládány na činnosti ve stejné oblasti, z jaké pocházejí).

Zásadním rozdílem mezi poplatky a daněmi je ale v jejich primární funkci, kterou mají plnit. Zatímco u daní je stěžejní funkce fiskální, **environmentální poplatky** mají především měnit chování subjektů směrem k ochraně životního prostředí, tzn mají plnit především **stimulační funkci**.

¹⁶ ŠČASNÝ, M. Environmentální daně a poplatky v České republice v datech, s. 2

¹⁷ HAMERNÍKOVÁ, B. et al. Veřejné finance, s. 119

¹⁸ JÍLKOVÁ, J. Daně, dotace a obchodovatelná povolení, s. 42

¹⁹ HÁJEK, M. Charakteristika poplatků v ochraně životního prostředí, s. 1

Hájek²⁰ uvádí ještě na další odlišnost poplatků a daní. Zatímco daně tvoří stabilní příjem do veřejných rozpočtů, u poplatků, při jejich správném fungování, dochází časem ke snižování příjmů, což vede k neustálému navyšování sazeb a zpoplatňovaných titulů. Poplatky jsou také většinou náročnější z hlediska své správy, neboť je do ní zapojena řada odborných orgánů, což zvyšuje jejich administrativní náklady.

Je třeba také zdůraznit, že environmentální poplatky nejsou sankčními platbami. Sankce spočívá v povinnosti platit za porušení nějakých norem nebo pravidel, což u poplatků neplatí. Poplatek znevýhodňuje nebo postihuje určité nepříznivé chování k životnímu prostředí i za podmínky dodržení zákonem stanovených norem.

V naší legislativě není používáno jen termínu poplatek. Můžeme se setkat s **úhradami, úplatami, odvody**, což je ale spíše důsledek historického označování, než odlišnosti charakteru jednotlivých plateb. Nově vytvářené právní předpisy v oblasti ochrany životního prostředí by už měly používat jednotné označení poplatek.

2.2. Funkce environmentálních poplatků

Přestože byly funkce poplatků v předešlých kapitolách zmiňovány, dovolím si je ještě jednou shrnout na tomto místě. Poplatky v našem systému ekonomických nástrojů politiky životního prostředí plní především tyto funkce:²¹

- a) **stimulační** – usměrňování subjektů k environmentálně žádoucímu chování, tzn. především ke snížení znečišťování, k snížení čerpání přírodních zdrojů, snížení produkce odpadů atd.,
- b) **kompenzační** – náhrada za újmy způsobené negativním vlivem na životní prostředí, což znamená hlavně kompenzace za škody vyvolané vlivem znečištění či jiného poškození životního prostředí, ale i jako náhrada za nemožnost využít v budoucnu přínosů přírodního zdroje v důsledku jeho odčerpání,
- c) **fiskální** – zajištění finančních zdrojů, kterých bude možné využít k realizaci určitých opatření ve prospěch ochrany životního prostředí.

²⁰ HÁJEK, M. Poplatky a daně k ochraně životního prostředí, s. 655

²¹ OBRŠÁLOVÁ, I.; RUDOLF, E. Environmentální ekonomika, s. 43

2.3. Systém environmentálních poplatků v ČR

Současná právní úprava v České republice vymezuje 15 environmentálních poplatků. Podle klasifikace ekonomických nástrojů OECD je můžeme zařadit do tří kategorií:²²

a) Poplatky za znečišťování či jiné poškozování (zatěžování) životního prostředí:

- poplatky za znečišťování ovzduší (jedná se o tři poplatky podle velikosti zdroje),
- poplatek za vypouštění odpadních vod do vod povrchových,
- poplatek za vypouštění odpadních vod do vod podzemních,
- poplatky za ukládání odpadů na skládky,
- poplatek za komunální odpad (resp. poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů),
- poplatek za podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků.

b) Poplatky za využívání přírodních zdrojů:

- platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí (poplatek za odběr povrchových vod)
- poplatek za odběr podzemních vod,
- odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu,
- poplatky za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa,
- úhrady z dobývacího prostoru
- úhrady z vydobytých nerostů.

c) Uživatelské poplatky:

- poplatky za spotřebu látek poškozujících ozónovou vrstvu Země.

Protože by popis poplatků podle tohoto členění působil poněkud roztříštěně, a i s ohledem na současnou legislativu, která respektuje především složkový princip, budu ve své práci charakterizovat poplatky podle jednotlivých oblastí životního prostředí, kterých se dotýká.

²² DAMOHORSKÝ, M. et al. Právo životního prostředí, s. 44

Tabulka č. 1: Zakotvení environmentálních poplatků v současném právním řádu ČR

OBLAST	DRUH PLATBY	PRÁVNÍ ÚPRAVA
OCHRANA OVZDUŠÍ A OZÓNOVÉ VRSTVY	Poplatek za znečišťování ovzduší - zvláště velké a velké stacionární zdroje	§ 19 zák. č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší
	Poplatek za znečišťování ovzduší - střední stacionární zdroje	§ 19 zák. č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší
	Poplatek za znečišťování ovzduší - malé stacionární zdroje	§ 19 zák. č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší
	Poplatky za výrobu a dovoz regulovaných látek a výrobků, které je obsahují	§ 33 zák. č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší
OCHRANA VOD	Poplatek za odebrané množství podzemní vody	§ 88 zák. č. 254/2001 Sb., o vodách
	Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových	§ 89 - § 99 zák. č. 254/2001 Sb., o vodách
	Poplatek za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních	§ 100 zák. č. 254/2001 Sb., o vodách
	Platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí	§ 101 zák. č. 254/2001 Sb., o vodách
OCHRANA HORNINOVÉHO PROSTŘEDÍ	Úhrada z dobývacího prostoru	§ 32a zák. č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství
	Úhrada z vydobytých nerostů	§ 32a zák. č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství
ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ	Poplatky za uložení odpadů na skládky	§ 45 - § 48 zák. č. 185/2001 Sb., o odpadech
	Poplatek za komunální odpad	§ 17a zák. č. 185/2001 Sb., o odpadech
	Poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů	§ 10b zák. č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích
	Poplatky na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků	§ 37e zák. č. 185/2001 Sb., o odpadech
OCHRANA PŮD	Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu	§ 11 - § 12 zák. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
	Poplatek za odnětí lesních pozemků	§ 17 - § 18 zák. č. 289/1995 Sb., o lesích

Pozn.: všechny zákony ve znění pozdějších předpisů

Zdroj: příslušné právní předpisy; vlastní úpravy

3. Posouzení environmentální účinnosti poplatků a jejich fiskálních přínosů do rozpočtů jejich příjemců

3.1. Ochrana ovzduší

Poplatkový systém v ochraně ovzduší pokrývá dvě oblasti. Jednak se zaměřuje na ochranu ovzduší před vypouštěním znečišťujících látek do ovzduší, a pak ještě specificky upravuje ochranu ozónové vrstvy Země²³.

Poplatky za znečišťování ovzduší

Cílem ochrany ovzduší je „omezit jeho znečištění na únosnou a dosažitelnou úroveň a předejít důsledkům mimořádného stavu znečištění“.²⁴ Ekonomickým nástrojem, který má napomáhat ke splnění tohoto cíle, jsou poplatky za znečišťování ovzduší. Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší vymezuje chování a povinnosti především provozovatelů stacionárních zdrojů. Podle míry vlivu zdroje na kvalitu ovzduší dělí stacionární zdroje do čtyř skupin, přičemž kritériem začlenění zdroje do určité skupiny je jejich tepelný výkon. Zákon²⁵ tedy rozlišuje zdroje zvláště velké (s tepelným výkonem nad 50 MW), velké (od 5 do 50 MW), střední (od 0,2 do 5 MW) a malé (do 0,2 MW) a od tohoto členění se také odvíjí povinnosti znečišťovatelů i výše poplatků.

3.1.1. Poplatky za znečišťování ovzduší ze zvláště velkých a velkých zdrojů

Poplatky se vztahují na zdroje s tepelným výkonem nad 5 MW, konkrétní výše sazeb poplatku se stanoví podle množství a druhu vypouštěných znečišťujících látek.

Ačkoliv v průběhu 90. let docházelo k postupnému navyšování sazeb za znečišťování ovzduší²⁶, jejich současná výše je stále na nízké úrovni a nemůže být

²³ Vstupem ČR do EU ztratily poplatky za výrobu a dovoz regulovaných látek, jež poškozují ozónovou vrstvu, a výrobků, které je obsahují, svůj význam, neboť používání těchto látek je komunitárním právem zakázáno, a proto se jimi nebudu dále ve své práci zabývat.

²⁴ OBRŠÁLOVÁ, I. Právní úprava ochrany životního prostředí, s. 5

²⁵ § 4 odst. 5, zák. č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší

²⁶ viz Příloha č. 2

dostatečným stimulem, který by znečišťovatele vedl k realizaci opatření ke snižování emisí. Některé prameny²⁷ uvádí, že výše sazeb by musela být alespoň desetinásobná oproti současné úrovni, aby převýšila náklady na zamezení znečištění životního prostředí.

Tabulka č. 2: Poplatky za znečišťování ovzduší ze zvláště velkých a velkých zdrojů

	Poplatky celkem (v mil. Kč)	Počet zdrojů	Popl. TE (v %)	Popl. SO ₂ (v %)	Popl. NO _x (v %)	Popl. TOL (v %)	Popl. CO (v %)	Průměrný poplatek na 1 zdroj (v tis. Kč)	Podíl popl. na příjmech SFŽP (v %)
2003	410,7	5 761	5,0	36,4	21,6	1,9	2,8	71,3	12,9
2004	374,5	3 093	8,1	4,1	25,2	2,5	17,9	121,1	12,7
2005	441,3	5 179	19,2	23,9	13,1	18,1	2,1	85,2	15,4
2006	474,2	5 574	7,7	45,7	35,2	3,7	6,4	85,1	18,6
2007	453,8	7 129	6,3	42,6	31,6	4,4	16,4	63,7	17,4

Pozn.: Údaje za rok 2004 jsou zkrácené, neboť ve statistikách chybí data za kraj Středočeský, Jihočeský, Vysočina a Praha

Legenda: TE - tuhé emise; SO₂ - oxid siřičitý; NO_x - oxidy dusíku; TOL - těkavé organické látky; CO - oxid uhelnatý

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2003 - 2007; BÍZKOVÁ, R. Životní prostředí v ČR; ARIS; vlastní výpočty

Představu o tom, jak velkou roli hraje výše poplatku v nákladech znečišťujících společností, si můžeme udělat i z výše poplatku přepočítané na jeden zdroj. Průměrná výše poplatku z jednoho zdroje v roce 2007 byla 63 700 Kč. Vzhledem k tomu, že se jedná o platby ze zdrojů té nejvyšší kategorie, domnívám se, že poplatky budou mít v nákladech znečišťujících společností pouze marginální podíl. Svou stimulační funkci vzhledem k znečišťujícím subjektům tak poplatky neplní.

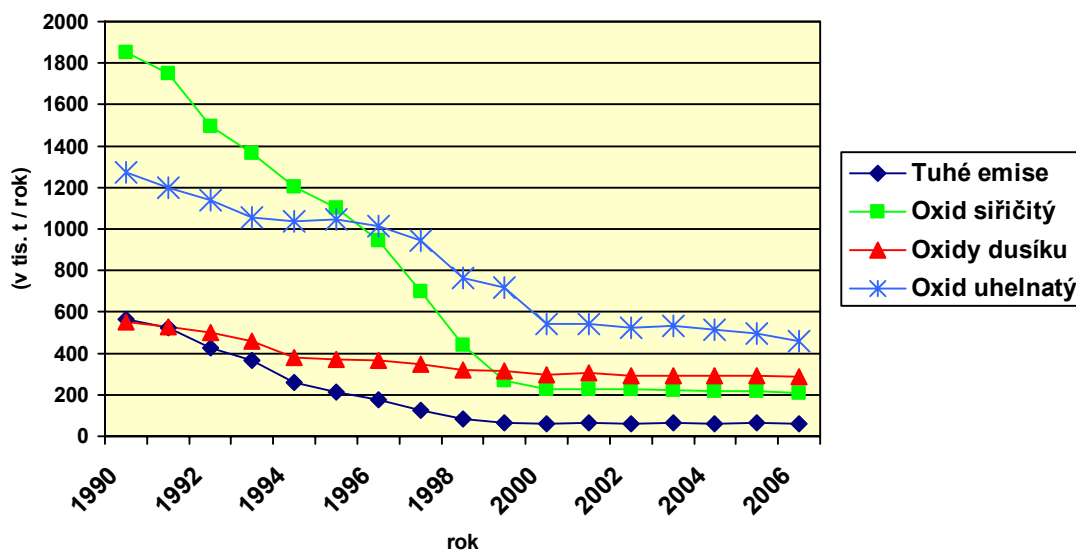
Poplatky za znečišťování ovzduší zvláště velkými a velkými zdroji tak plní především funkci fiskální. Pro Státní fond životního prostředí, který je příjemcem výnosů z tohoto poplatku, jsou důležitým zdrojem financování; v roce 2007 příjmy z poplatků tvořily 17,4 % z jeho celkových příjmů.

Stimulační i fiskální funkce poplatku je také oslabena inflačním znehodnocením, neboť sazby poplatků nebyly od roku 1997 (až na výjimky) upravovány.

²⁷ JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. I/3

Přesto lze konstatovat, že objem vypouštěných emisí v posledních letech klesal, je to ale spíše vlivem administrativně stanovených emisních limitů, než v důsledku existence poplatkových nástrojů.

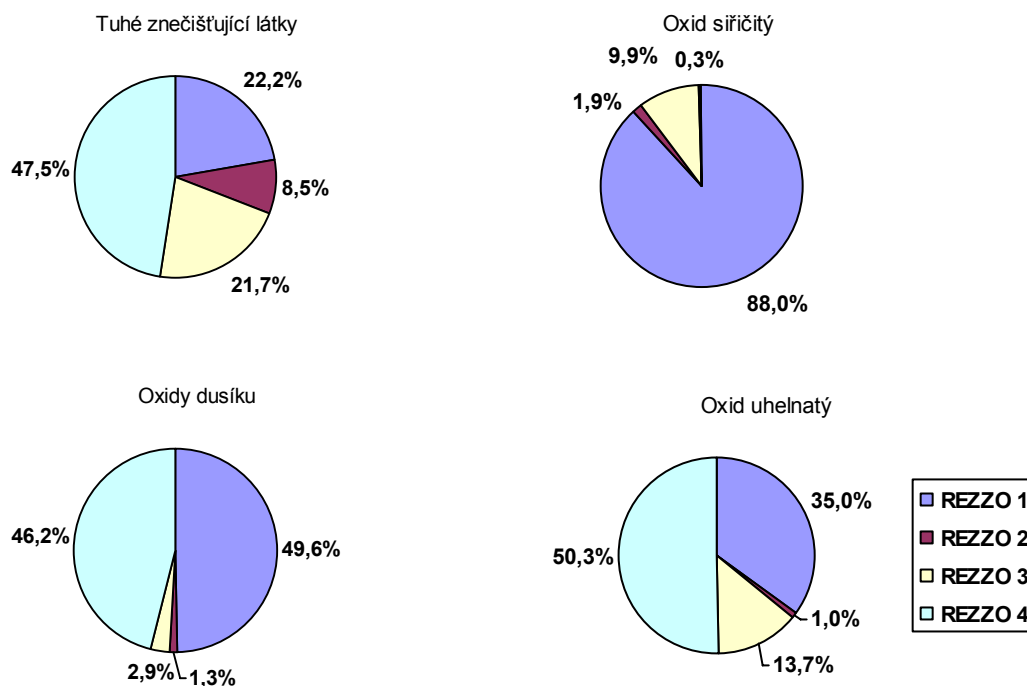
Obr. č. 4: Objem vypouštěných emisí v letech 1990 - 2006

Zdroj: Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006, s. 13; vlastní úpravy

Zajímavé je i srovnání, jakým způsobem se podílejí jednotlivé kategorie zdrojů znečišťujících ovzduší na celkových emisích základních znečišťujících látek. Situaci znázorňuje obrázek č. 5. Zatímco velké stacionární zdroje se nejvíce podílejí na znečišťování ovzduší oxidem siřičitým (88 %) a oxidy dusíku (49,6 %), u středních a malých zdrojů převládá znečišťování tuhými emisemi. Alarmující je vysoký podíl mobilních zdrojů (které nejsou poplatky za znečišťování ovzduší podle zákona o ovzduší dotčeny) na znečišťování ovzduší oxidem uhelnatým, oxidy dusíku a tuhými emisemi.tuhými.

Obr. č. 5: Podíl jednotlivých kategorií zdrojů znečišťování ovzduší na celkových emisích v roce 2006

Legenda: REZZO 1-velké stacionární zdroje, REZZO 2-střední stacionární zdroje, REZZO 3-malé stacionární zdroje, REZZO 4-mobilní zdroje

Zdroj: Statistická ročenka životního prostředí ČR 2007; vlastní úpravy

V souvislosti s poplatky bych se ještě zmínila o prvcích pozitivní stimulace, které jsou upraveny v zákoně o ochraně ovzduší. Jedná se o zvýhodnění provozovatelů stacionárních zdrojů (kromě malých zdrojů), kteří začali realizovat opatření ke snížení znečišťování a to formou odkladu a prominutí placení poplatků.²⁸ Realizované opatření musí vést ke snížení emisí alespoň o 15 %, přičemž musí být dodrženy předepsané emisní limity. Takovýmto způsobem může být odloženo až 60 % z celkové výše poplatku. V případě splnění těchto opatření v daném termínu je provozovateli poplatek prominut. Jestliže by některá z podmínek nebyla dodržena, musel by subjekt odložený poplatek doplatit. Tento prvek pozitivní stimulace se mi zdá dobře myšlený, ale jeho účinek stírá právě nízká výše sazeb poplatků. Úspory ve formě odkladu či prominutí poplatku, ani následné snížení placených poplatků, stále nejsou dostatečné k tomu, aby převýšily náklady na realizaci opatření ke snížení znečišťování ovzduší.

²⁸ § 21 - § 22 zák. č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší

3.1.2. Poplatky za znečištění ovzduší ze středních zdrojů

Způsob výpočtu i sazby poplatků u středních zdrojů jsou nastaveny shodně jako u zvláště velkých a velkých zdrojů, proto i dopady na znečišťující subjekty jsou obdobné.

Tabulka č. 3: Poplatky za znečištění ovzduší ze středních zdrojů

	Poplatky celkem (v mil.Kč)	Počet zdrojů	Popl. TE (v %)	Popl. SO ₂ (v %)	Popl. NO _x (v %)	Popl. TOL (v %)	Popl. CO (v %)	Průměrný poplatek na 1 zdroj (v tis. Kč)	Podíl popl. na příjmech SFŽP (v %)
2003	31,5	28 002	26,9	16,5	8,9	-	11,7	1,13	0,99
2004	26,5	25 275	34,8	17,3	9,2	11,9	14,0	1,05	0,90
2005	25,7	25 268	46,7	17,2	8,2	12,0	12,4	1,02	0,90
2006	26,4	30 483	49,8	15,3	9,1	13,3	10,7	0,87	1,03
2007	32,8	32 368	45,5	15,5	13,2	16,2	8,1	1,02	1,26

Legenda: TE - tuhé emise; SO₂ - oxid siřičitý; NO_x - oxidy dusíku; TOL - těkavé organické látky; CO - oxid uhelnatý

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí 2003 - 2007; BÍZKOVÁ, R. Životní prostředí v ČR; ARIS; vlastní výpočty

Průměrný poplatek z jednoho středního zdroje se pohybuje kolem 1 000 Kč za rok, takže ani zde nelze očekávat výrazné motivační působení na znečišťovatele.

Na rozdíl od poplatků ze zvláště velkých a velkých zdrojů je u středních zdrojů i funkce fiskální zanedbatelná. Na příjmech SFŽP se v roce 2007 poplatek podílel 1,3 %, což odpovídá výnosu 32,8 mil. Kč. Vezmeme-li v úvahu i komplikovanou správu poplatku, která s sebou nese nemalé administrativní náklady, jeví se poplatek i z hlediska fiskálního jako naprosto neefektivní.

Odklad a následné prominutí placení poplatku se vztahuje i na střední zdroje, vzhledem k výši poplatků se ale tato forma pozitivní stimulace májí účinkem.

3.1.3. Poplatky za znečišťování ovzduší z malých zdrojů

Výši poplatku za malé stacionární zdroje, s tepelným výkonem v rozmezí 50 až 200 kW, stanovuje obecní úřad. Poplatky jsou předepsány fixní roční platbou, a to s ohledem na tepelný výkon zdroje, druh spalovaného paliva a délku provozu zdroje během roku. Sazby poplatků se pohybují v rozmezí od 1000 Kč do 40 000 Kč za rok, podle škodlivosti paliva. Výnosy z poplatků zůstávají v obecním rozpočtu, kde jsou účelově vázány.

Tabulka č. 4: Poplatky za znečišťování ovzduší z malých zdrojů

	Poplatky celkem (v mil. Kč)	Prům. příjem z popl na 1 obec (v tis.Kč)	Podíl popl. na příjmech obcí (v %)
2002	14,2	2,3	0,0025
2003	16,0	2,6	0,0032
2004	12,9	2,1	0,0027
2005	13,1	2,1	0,0030
2006	9,3	1,5	0,0020
2007	10,3	1,6	0,0021

Zdroj: ARIS; vlastní výpočty

Na prvním pohled by se mohlo zdát přínosné, že obec musí získané prostředky použít k ochraně životního prostředí, když se ale podíváme, že se jedná v průměru o 1,5 až 2,5 tisíce Kč, které ročně přibudou do rozpočtu obce, lze o environmentálním efektu hovořit jen zcela těžko. Pro provozovatele malých zdrojů sazby poplatků (především u těch méně škodlivých paliv) nejsou dostatečným stimulem k výměně za zdroje spalující méně škodlivá paliva. Má-li být nějakým způsobem zpoplatněn negativní vliv na životní prostředí způsobený malými zdroji, mělo by to být spíše zdaněním paliv formou ekologických daní, případně úplným zákazem spalování těch nejškodlivějších paliv.

3.2. Ochrana vod

Největší porevoluční změny poplatkového systému v oblasti ochrany vod přinesl v roce 2001 tzv. vodní zákon²⁹. Podle této nové právní úpravy se ve výši poplatku za vypouštění odpadních vod začal zohledňovat jednak stupeň znečištění a také objem vypouštěných odpadních vod. U poplatků za odběr podzemních vod došlo k navýšení sazeb a podstatnou změnu bylo i zpoplatnění odběrů pro vodárenské účely, což znamenalo téměř desetinásobné zvýšení příjmů z těchto poplatků. Zákon vymezuje čtyři typy poplatků, dva z nich zpoplatňují samotný odběr vody, další dva znečišťování vod.

3.2.1. Poplatek za odebrané množství podzemní vody

Primární funkcí tohoto poplatku, jak vyplývá z cílů ochrany vod definovaných vodním zákonem³⁰, je přispět k zachování kvality a množství podzemních vod. Sekundárně by pak prostředky z vybraných poplatků měly přispět k plnění dalších cílů ochrany vod (zajištění ochrany vod, opatření ke snížení znečištění, obnova vodních útvarů atd.).

Poplatek za odebrané množství podzemní vody se vztahuje na skutečný povolený odběr podzemní vody, jestliže jeho množství překračuje 6 000 m³ za rok nebo 500 m³ za měsíc. Znamená to, že pro stanovení výše poplatku je podstatný faktický odběr podzemní vody, nikoliv množství odběru, na který bylo odběrateli vydáno povolení. Sazba poplatku je diferencována podle účelu užití odebrané vody; v současné době je to 2,00 Kč/m³ při užití vody pro zásobování pitnou vodou, v ostatních případech se platí 3,00 Kč/m³. Polovina částky z vybraných poplatků je příjmem rozpočtu kraje, druhá polovina jde na účet Státního fondu životního prostředí. Kraj musí získané prostředky investovat do výstavby a obnovy vodohospodářské infrastruktury, případně z nich může doplňovat prostředky na zvláštní účet sloužící ke krytí nákladů spojených např. s likvidací ekologických havárií apod. U SFŽP není účel použití prostředků definován.³¹

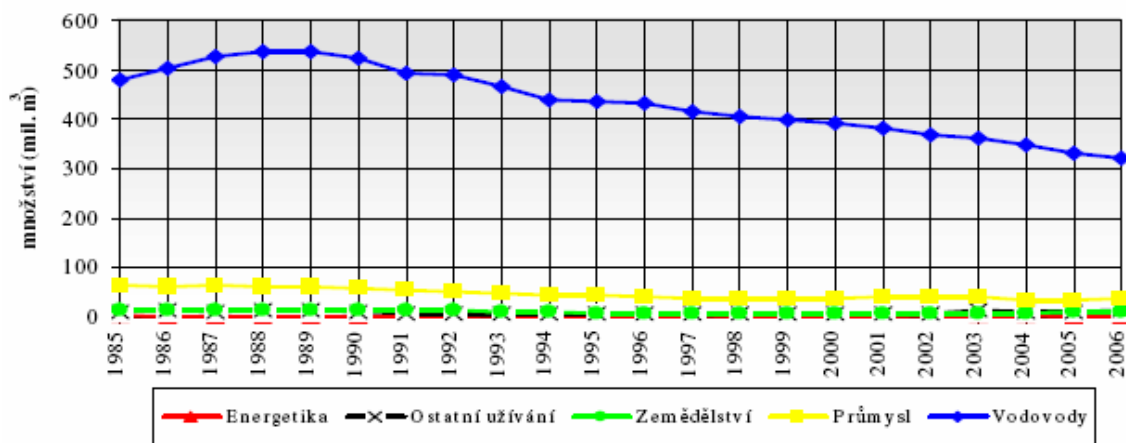
²⁹ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách

³⁰ § 23a, odst. 1, písm. b), zákona č. 254/2001 Sb., o vodách

³¹ § 88 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách

Podzemní vody by měly sloužit především jako zásobárna pitné vody a s ohledem na tuto skutečnost je i toto využití sazbou zvýhodněno. V roce 2006 bylo pro vodárenské účely využito 83 % z celkového objemu odebraných vod.³²

Obr. č. 6 Odběry podzemních vod v ČR v letech 1985-2006

Zdroj: Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006, s. 48

Poplatek by měl spotřebitele vod motivovat k jejich hospodárnému využívání. Jak je vidět z obrázku č. 6 v průběhu minulých let skutečně došlo k snížení množství odebrané podzemní vody, je ale otázkou, jak velký vliv na to měla právě výše poplatku. Do ceny pitné vody pro konečného spotřebitele se sice poplatek promítá, ale jeho podíl v celkové ceně vody je marginální. V roce 2006 tvořil poplatek v průměrné výši vodného 8,5 %³³, v současné době se vlivem nárůstu cen vodného jeho podíl ještě snížil.³⁴ Ačkoliv v minulých letech docházelo k úsporám na straně konečných spotřebitelů, ceny vody se zvyšovaly, což bylo v důsledku vzrůstajících jednotkových režijních nákladů, růstu cen energií, investičním nákladům na opravu a modernizaci vodohospodářských sítí apod³⁵.

³² Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006, s. 48

³³ JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. II/27

³⁴ Cena vodného společnosti Veolia Voda, která distribuuje vodu 4,3mil. obyv. v ČR, se v roce 2008 zvýšila na 28,15 Kč, takže podíl poplatku v ceně vodného je nyní 7,1 %. Dostupné z [www](http://www.veoliavoda.cz/lib/cz/3/C571CMP9wRJ673F3QMTUQ0q7.pdf):

³⁵ Vodárenská akciová společnost: Odpovědi na nejčastější dotazy. Dostupné z [www](http://www.vodarenska.cz/faq.htm#Q1):

Domnívám se, že nízká sazba poplatku a její marginální podíl v konečné ceně pitné vody příliš neovlivňuje množství odebraných vod. Vzhledem k tomu, že realizací úsporných opatření na straně spotřebitelů pitné vody se poptávka po pitné vodě stává méně elastickou, je pravděpodobné, že další navyšování poplatku bude znamenat jen růst konečných cen vody, ale na snížení množství odebraných vod už bude mít minimální vliv. I z tohoto pohledu lze poplatek chápat spíše jako určitou daň z čerpání přírodního zdroje, která má spíše fiskální funkci než motivační.

Tabulka č. 5: Poplatky za odebrané množství podzemní vody

	Poplatky celkem (v mil. Kč)	Z toho příjmy SFŽP (v mil. Kč)	Podíl popl. na celkových příjmech SFŽP (v %)	Prům. příjem na 1 kraj (v mil. Kč)	Podíl popl. na celkových příjmech kraje (v %)	Objem odebrané podzem. vody (v mil m ³)	Meziroční pokles objemu odebrané vody (v %)
2002	438,8	219,4	6,4	15,7	0,4	-----	-----
2003	626,2	313,1	9,8	22,4	0,2	420,7	-----
2004	827,0	413,5	14,0	29,5	0,3	401,9	4,5
2005	828,2	414,1	14,4	29,6	0,2	384,7	4,3
2006	768,0	384,0	15,0	27,4	0,2	379,3	1,4

Pozn: 50 % z příjmů poplatků náleží SFŽP, 50% místně příslušnému kraji

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2003 – 2007; ARIS; vlastní výpočty

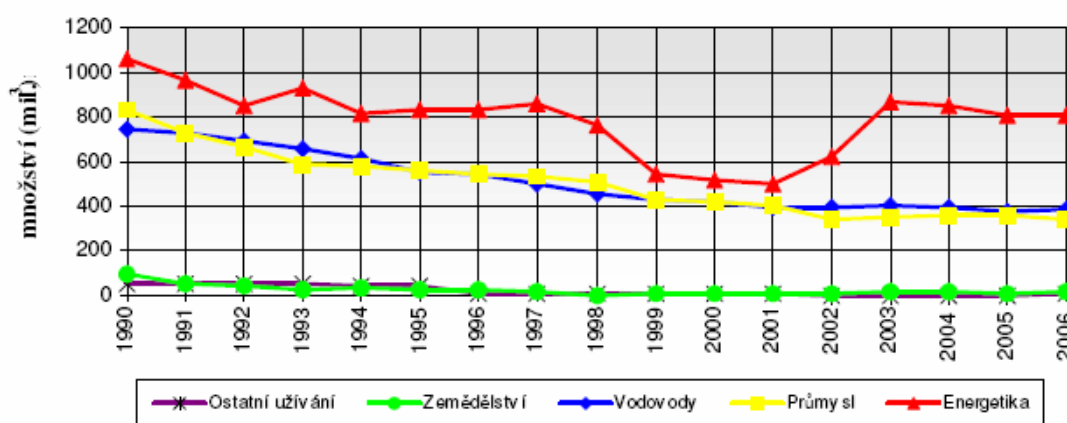
V roce 2006 poplatky do rozpočtu kraje průměrně přinesly 27,4 mil. Kč, což odpovídá cca 0,2 % z jeho celkových příjmů. Z environmentálního hlediska je přínosné, že vybrané prostředky jsou na úrovni krajů využity opět v oblasti ochrany vod. U Státního fondu životního prostředí tvoří poplatky v jeho příjmech podstatně významnější položku (15 % v roce 2006), ale prostředky takto získané, na rozdíl od krajů, nemusí povinně směřovat do oblasti ochrany vod.

3.2.2. Platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí

Cílem platby je „regulovat odběry povrchových vod z vodních toků a získat finanční prostředky k úhradě nákladů na činnost správ vodních toků a povodí“.³⁶ Platba má tedy, kromě své fiskální funkce, motivovat k úspornému nakládání s povrchovými vodami.

Podobně jako u podzemních vod je i u povrchových vod zpoplatněno odebrané množství vody z povrchových zdrojů, které překročí daný limit 6 000 m³ za rok nebo 500 m³ za měsíc.³⁷ Výše této platby není stanovena jednotně pro celé území ČR. Výši poplatku si stanovuje každá správa povodí samostatně dle zákona o cenách³⁸ a může tak do platby zohlednit skutečné náklady související se správou vodních toků a povodí.

Obr. č. 7: Odběry povrchových vod v ČR v letech 1990-2006

Zdroj: Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006, s. 47

Největšími odběrateli povrchových vod v roce 2006 byly energetika s 52,1 % z celkového objemu odběrů, následně vodovody s 25 % a průmysl s 22 %.³⁹ Jak je vidět z obrázku č. 7, ke stabilnímu snižování odběrů docházelo především u vodárenského a průmyslového využití vod, u energetiky má snižování odběrů kolísavý trend.

³⁶ JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. II/22

³⁷ § 101 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách

³⁸ Zákon č. 526/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů

³⁹ Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006, s. 47

Tabulka č. 6: Platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí

	Platby celkem (v mil. Kč)	Meziroční nárůst plateb (v %)	Objem odebrané vody celkem (v mil. m ³)	Meziroční nárůst/pokles odběrů (v %)	Objem zpoplat. odběrů (v mil. m ³)	Podíl zpoplat. odběrů (v %)	Podíl nezpoplat. odběrů (v %)
2002	2 050	6,3	1 413	8,7	1 317	93,2	6,8
2003	2 262	10,3	1 695	20,0	1 600	94,4	5,6
2004	2 303	1,8	1 626	- 4,1	1 562	96,1	3,9
2005	2 333	1,3	1 553	- 4,5	1 515	97,6	2,4
2006	2 486	6,6	1 557	0,3	1 507	96,8	3,2

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2003 - 2007, vlastní výpočty

Objem odebraných povrchových vod v posledních letech skutečně klesal, takže by se dalo říci, že poplatek částečně motivační úlohu plnil. Pozitivní na vývoji výše platby je, že se snaží zohledňovat inflaci, což dokazují i údaje v tabulce. Ačkoliv docházelo k poklesu v objemu odebraných vod, bylo možné zaznamenat meziroční nárůst v přijatých platbách.

Za povšimnutí také stojí podíl nezpoplatněných odběrů na celkovém množství odběrů. Na vině je poměrně obsáhlý výčet činností, pro které jsou odběry vody od poplatku osvobozeny, ačkoliv některé činnosti nepůsobí příliš příznivě k životnímu prostředí (např. odběr vody pro výrobu sněhu vodními děly).

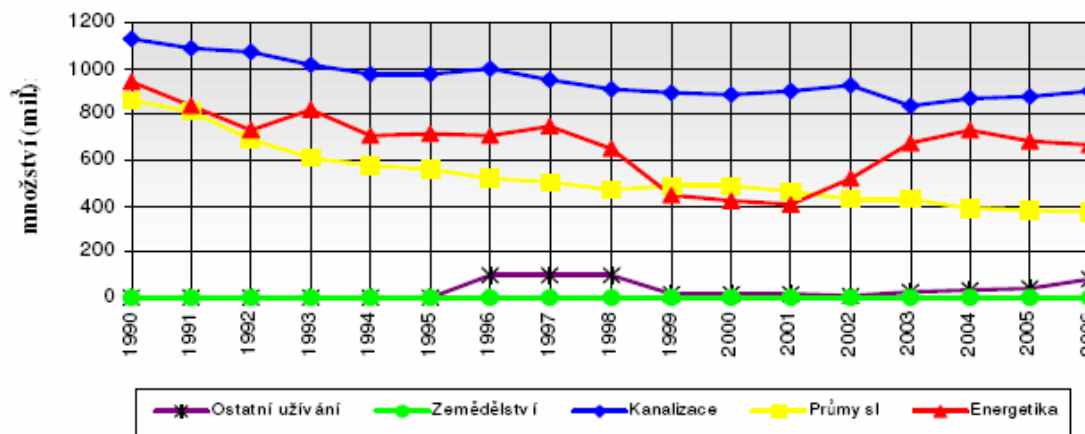
Stejně jako u předchozího poplatku ani zde nejsou zohledněny kvalitativní charakteristiky vod i vlivy odběrů na životní prostředí. Má-li poplatek působit k ochraně životního prostředí, měly by se tyto skutečnosti do konstrukce poplatku promítnout, stejně jako účel použití odebraných vod. Vzhledem k tomu, že se platba odvíjí především od nákladů správ povodí, plní poplatek především funkci fiskální, což ho opět staví do pozice daňové platby.

3.2.3. Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových

Tento poplatek představuje z hlediska ochrany kvality vod nejvýznamnější ekonomický nástroj. Cílem ochrany povrchových vod je mj. napomáhat ke „*snížení znečištění povrchových vod nebezpečnými látkami a zastavení nebo postupné odstraňování emisí, vypouštění a úniků zvláště nebezpečných látek*“.⁴⁰ Napomáhat ke splnění těchto cílů by mělo být motivační funkcí tohoto poplatku.

Znečišťovatel musí hradit poplatek jednak za znečištění vypouštěných odpadních vod, a pak i z objemu vypouštěných odpadních vod, jestliže je objem vypouštěných vod větší než 100 000 m³ za rok. **Poplatek za znečištění** se vztahuje na takové vody, které obsahují některou znečišťující látku v určité alespoň minimální koncentraci a jestliže množství této látky přesáhne stanovený roční limit. **Poplatek z objemu odpadních vod** se platí bez ohledu na to v jaké míře jsou vypouštěné vody znečištěny, a to uplatněním jednotné sazby 0,10 Kč za 1 m³.⁴¹

Obr. č. 8 Vypouštění odpadních vod do povrchových vod v ČR v letech 1990-2006

Zdroj: Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006, s. 50

⁴⁰ § 23a odst.1, písm. a), zákona č. 254/2001 Sb., o vodách

⁴¹ § 89 - § 90 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách

Jak ukazuje obrázek č. 8, největšími znečišťovateli povrchových vod jsou kanalizace, energetika a ostatní průmysl. Po počáteční klesající tendenci v 90. letech docházelo v posledních letech ke stagnaci a postupně k mírnému nárůstu v objemu vypouštěných odpadních vod.

Tabulka č. 7: Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových

	Poplatky celkem (v mil. Kč)	Objem vypouštěných odpadních vod (v mil. m ³)	Celkové příjmy SFŽP (v mil. Kč)	Podíl popl. na celkových příjmech SFŽP (v %)
2002	500,7	1 896	3 411,3	14,7
2003	410,2	1 981	3 189,3	12,9
2004	392,4	2 024	2 955,3	13,3
2005	370,3	1 971	2 868,0	12,9
2006	301,7	2 024	2 555,5	11,8

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2003 – 2007; ARIS; vlastní výpočty

Z dat v tabulce můžeme vidět, že poplatek z objemu vypouštěných odpadních vod neplní svou stimulační funkci, neboť objem vypouštěných vod má v posledních letech mírně vzrůstající tendenci. Fixní sazba 0,10 Kč/m³ není pravděpodobně dostatečným motivačním prvkem ke změně chování znečišťovatelů. Vyjdu-li z předpokladu, že v sazbách poplatků byla zohledněna nebezpečnost látek, dalo by se z vývoje objemu vybraných poplatků vyvodit, že dochází ke snížení znečištění vypouštěných vod nebezpečnými látkami, neboť od roku 2002 se sazby za vypouštění odpadních vod neměnily. Jílková⁴² ale poukazuje na skutečnost, že motivační funkce poplatku je výrazně omezena existujícími administrativními nástroji (emisní limity) působící v této oblasti.

Významnější úlohu plní poplatky z fiskálního hlediska pro svého příjemce, a tím je Státní fond životního prostředí. Příjmy z poplatků z odpadních vod v roce 2006 tvořily 11,8 % z jeho celkových příjmů.

Stejně jako v oblasti ochrany ovzduší jsou i v případě ochrany vod do právní úpravy poplatku zakotveny prvky pozitivní stimulace s cílem zvýhodnit znečišťovatele, kteří zrealizovali (nebo k tomu alespoň přistoupili) účinná opatření ke snížení znečišťování vod. V případě, že znečišťovatel sníží množství určité znečišťující látky o víc než polovinu

⁴² JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. II/13

oproti předchozímu roku, za tuto látku poplatek neplatí. Když toto množství sníží o 20 až 50 %, poplatek se mu sníží o dvojnásobek dosaženého snížení.⁴³ Druhým motivačním prvkem je možnost odkladu placení poplatků v případě, že znečišťovatel začal realizovat opatření vedoucí ke snížení množství znečišťujících látek ve vypouštěných vodách. Znečišťovateli tak může být odloženo až 80 % poplatku do ukončení doby zkušebního provozu dokončené stavby. V případě, že se stavbu podaří v termínu a v požadované kvalitě dokončit, odložený poplatek je znečišťovateli prominut.⁴⁴

3.2.4. Poplatek za vypouštění odpadních vod do vod podzemních

Tento poplatek z hlediska celorepublikové ochrany vod má minoritní postavení, neboť vypouštění odpadních vod do vod podzemních je povolováno jen výjimečně a to pouze u odpadních vod z rodinných domů a rekreačních objektů. V případě, že kvalita vypouštěných vod splňuje kritéria předepsaná v povolení, poplatek se neplatí. Jsou-li však odpadní vody čištěny nedostatečně, platí se fixní poplatek 3 500 Kč za rok.⁴⁵

Poplatek je zaměřen k ochraně vod na lokální úrovni, především v místech s nedostatečnou infrastrukturou a má motivovat majitele rodinných domů a rekreačních objektů k výstavbě domovních čističek odpadních vod.⁴⁶

Tabulka č. 8: Poplatky za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních

	Poplatky celkem (v tis. Kč)	Počet zdrojů
2003	291,7	83
2004	738,7	211
2005	1 054,0	301
2006	469,8	134

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2004 - 2007, vlastní výpočty

Jak je vidět z údajů v tabulce, počet zdrojů podléhajících zpoplatnění do roku 2005 rostl, v roce 2006 výrazně poklesl. Počáteční vzrůstající tendence v počtu zdrojů je

⁴³ § 90 odst. 4, zákona č. 254/2001 Sb. o vodách

⁴⁴ § 96 - § 97 zákona č. 254/2001 Sb. o vodách

⁴⁵ § 100 zákona č. 254/2001 Sb. o vodách

⁴⁶ JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. II/20-21

způsobená spíše legalizací stávajících zdrojů znečišťování než vydáním nových povolení. Naopak pokles počtu zdrojů v posledním období pravděpodobně ovlivnily jiné faktory než je existence poplatku.⁴⁷ Motivační funkci vzhledem k ochraně životního prostředí tak poplatek neplní. Vzhledem k počtu zpoplatněných zdrojů připadajících na celou Českou republiku se domnívám, že i finanční přínos pro dotčené obce je minimální. Z důvodu lokálního působení znečištění by bylo možné přenechat regulaci v této oblasti na místní úrovni, např. formou místních poplatků (daní).

3.3. Ochrana horninového prostředí

3.3.1. Úhrada z dobývacího prostoru

Už od počátku svého zavedení úhrada z dobývacího prostoru primárně neplnila stimulační funkci, tzn. ani nemotivovala těžařské společnosti k omezení těžebních ploch, ani nezohledňovala charakter dotčené lokality. Jejím hlavním smyslem bylo kompenzovat obci škody vyvolané těžbou na jejím území. Výše úhrady byla stanovena na 10 000 Kč za rok za každý čtvereční kilometr těžební plochy, v případě rozlohy dobývacího prostoru do 2 hektarů se platil poplatek 2 000 Kč za rok.⁴⁸

To, že výše úhrady patrně neovlivní rozsah těžby, je myslím patrné ze samotné výše sazby poplatku. Platby byly nastaveny na příliš nízké úrovni, a tak v této podobě nepřinášely ani zamýšlený efekt v podobě kompenzace škod, ani potřebný fiskální výnos. V současné době by měla platit nová právní úprava, do které už byly promítnuty určité environmentální prvky. Výše úhrady se pohybuje v rozmezí 100 Kč až 1 000 Kč za hektar těžební plochy a je diferencovaná s přihlédnutím ke stupni ochrany území dotčeného těžbou a dopadu těžební činnosti na životní prostředí. Konkrétní výše sazeb by měla vláda stanovit nařízením, doposud se tak ale nestalo.

⁴⁷ JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. II/30

⁴⁸ BÍZKOVÁ, R. Životní prostředí v České republice 1989-2004, s. 70

Tabulka č. 9: Úhrady z dobývacího prostoru

	Úhrady celkem (v mil. Kč)	Počet dotčených obcí	Prům.úhrada na 1 obec (v tis. Kč)	Počet dobývacích prostorů	Prům.úhrada na dob. prostor (v tis.Kč)	Počet organizací	Prům.úhrada na 1 organiz. (v tis.Kč)
2002	22,9	1 168	19,6	967	23,9	363	63,1
2003	21,7	1 158	18,8	928	23,4	375	58,0
2004	21,5	1 161	18,5	921	23,3	366	58,8
2005	22,0	1 138	19,3	956	23,0	359	61,2
2006	16,2	1 127	14,4	954	17,0	358	45,2

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2003-2007; ARIS; vlastní výpočty

Celkový roční výnos z úhrad pro obce dotčené těžbou se až do roku 2005 pohyboval kolem 20 mil. Kč. Ačkoliv jsou v tabulce uvedeny některé průměrné ukazatele, individuální hodnoty se mohou výrazně lišit v závislosti na velikosti dobývacího prostoru.

3.3.2. Úhrada z vydobytých nerostů

Cílem tohoto poplatku je získání finančních prostředků na nápravu škod po těžební činnosti (z příjmů poplatků do státního rozpočtu) a na kompenzování újmy obcím, plynoucí z toho, že na jejich území dochází k těžbě.⁴⁹ Z výnosů z úhrad plyne 75 % do rozpočtu obce, 25 % do státního rozpočtu, ze kterého musí být prostředky vynaloženy na projekty směřující k nápravě škod po těžební činnosti.

Poplatky z vydobytých nerostů jsou stanoveny diferencovaně podle jednotlivých druhů nerostů (v současné době 28 druhů), a to do maximální výše 10 % z tržní ceny nerostů. Maximální sazba je však nastavena jen u malého množství nerostů (3 druhy), většinou se pohybuje na podstatně nižší úrovni (20 nerostů 5 % a méně, z toho 7 nerostů 1 % a méně).

Vzhledem k nízkému výši sazeb je vliv na činnost těžařských společností prakticky nulový. Omezující je i maximální desetiprocentní hranice sazeb, ačkoliv většina nerostů se této limitní hranici ani zdaleka nepřibližuje. Má-li nástroj alespoň nějak motivačně působit,

⁴⁹ JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. IX/7

je potřeba sazby zvýšit, aby byly zvýhodněny alternativní environmentálně šetrnější zdroje (materiály z recyklace) a nedocházelo k jejich nehospodárnému využívání.

Tabulka č. 10: Úhrady z vydobytých nerostů

	Úhrady celkem (v mil. Kč)	Úhrady obcím (v mil. Kč)	Úhrady SR (v mil. Kč)	Úhrada na 1 obec (v tis. Kč)	Podíl v příjmu obce (v %)	Úhrada na 1 organiz. (v mil.Kč)	Úhrada na dob. prostor (v tis.Kč)
2002	475,6	356,7	118,9	713,4	0,8	1,9	949,4
2003	495,2	371,8	123,5	740,7	0,9	2,1	961,6
2004	532,8	393,7	139,1	748,5	1,0	2,2	944,6
2005	602,5	449,1	153,4	863,7	1,2	2,5	1 031,7
2006	608,6	455,9	152,7	1 281,3	1,7	2,9	1 118,8

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2003 - 2007; ARIS; vlastní výpočty

Porovnáním výnosu z úhrad z vydobytých nerostů v relaci k úhradám z dobývacího prostoru je patrné, že vytěžené nerosty přinášejí do veřejných rozpočtů podstatně větší příjem. Ve srovnání s celkovými výnosy z úhrad z vydobytých nerostů, které byly v roce 2006 ve výši 608,9 mil. Kč, tvoří příjmy z dobývacího prostoru pouze 2,7 %. Průměrná úhrada za vytěžené nerosty od jedné organizace byla ve stejném roce 2,9 mil. Kč, při čemž na jeden dobývací prostor v průměru připadal cca 1 milion Kč.

Do rozpočtu obce v roce 2006 z úhrad za vydobyté nerosty přibylo v průměru 1,28 mil. Kč, což tvořilo 1,7 % z průměrných celkových příjmů obce, v letech předchozích byly roční příjmy nižší cca o 420 až 560 tis. Kč. Opět ale podotýkám, že se jedná pouze o propočet průměrných veličin⁵⁰, takže podíl příjmů z poplatků pro konkrétní obec může být značně odlišný, v závislosti na velikosti obce i na rozsahu prováděné těžby. Pro malé obce zasažené těžbou to tak může znamenat významný zdroj příjmů.

Vzhledem k vazbě poplatku na tržní cenu nerostu představují úhrady z vydobytých nerostů ve své podstatě daň z čerpání neobnovitelných přírodních zdrojů.

⁵⁰ Výpočet průměrného podílu úhrady na příjmu obce byl proveden k průměrné velikosti příjmů připadající na jednu obec, který byl stanoven přepočtem celkových příjmů všech obcí na jednu obec.

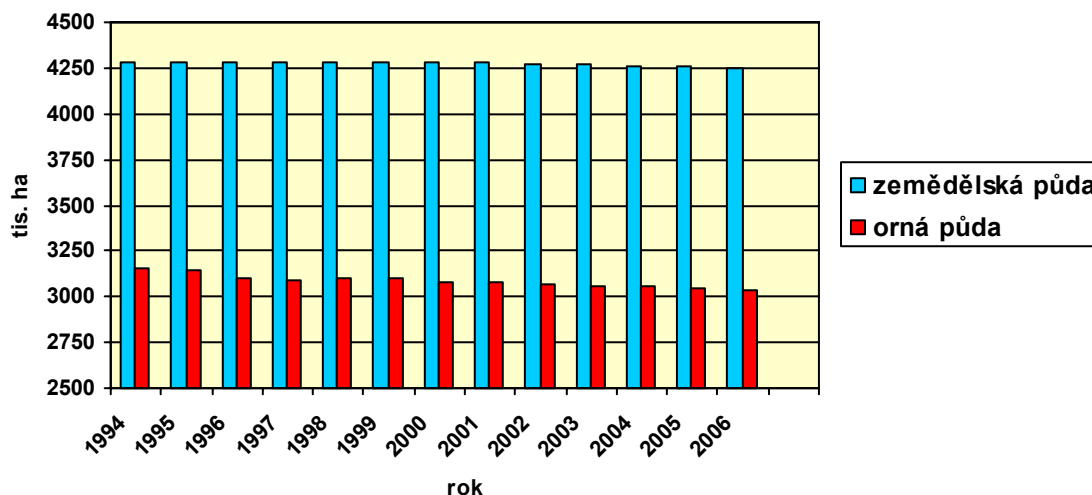
3.4. Ochrana půd

3.4.1. Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu

Dříve byla zemědělská půda považována jen za místo zdroje zemědělské produkce. Ochranu půdy jako složky životního prostředí začal zohledňovat až zákon o ochraně zemědělského půdního fondu z roku 1992⁵¹, který do stanovení výše odvodu promítl i environmentální hlediska. Odvody mají působit ve směru k omezení odnětí nejhodnotnějších půd a půd v nejvíce chráněných územích.⁵² Poplatek je diferencovaně stanoven za trvalé a dočasné odnětí půdy, kdy se předpokládá následná rekultivace půdy a její navrácení k zemědělským účelům.

Základní výše odvodu je vypočítána podle bonity půdy a umístění v určitém klimatickém regionu. Další úpravy poplatku vyplývají z umístění půdy z hlediska ochrany území a z ekologického stavu půdy (kontaminace půdy,...) či nevýhodné lokality půdy (pohraničí, v zastavěném území). Jde-li o trvalé odnětí půdy, částka se platí jednorázově. U dočasného odnětí se platí 1 % z vypočtené částky za každý rok odnětí.

Obr. č. 9: Rozloha zemědělské a orné půdy v letech 1994 - 2006

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2001 - 2007

⁵¹ Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

⁵² JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. III/3

V dlouhodobém horizontu dochází k velmi mírnému klesajícímu trendu v rozloze zemědělských půd, zvláště pak orných půd. O skutečném efektu poplatku na omezení odnětí nejhodnotnějších a nejvíce chráněných půd se vzhledem k nedostatečným statistickým údajům nemůžeme přesvědčit. Dalším faktorem, který brání v posouzení účinku poplatku je fakt, že odnětí půdy je vázáno na vydání souhlasu příslušných orgánů ochrany zemědělského půdního fondu, takže konečný rozsah odnímaných půd je spíše v rukou těchto orgánů.

Tabulka č. 11: Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu

	Odvody celkem (v mil. Kč)	Odvody SFŽP (v mil. Kč)	Podíl na příjmech SFŽP (v %)	Odvody obcím (v mil. Kč)	Počet plátců	Prům.odvod na 1 plátce (v tis. Kč)
2002	590,5	354,3	10,4	236,2	4 006	147,4
2003	572,5	343,5	10,8	229,0	4 185	136,8
2004	410,2	246,1	8,3	164,1	4 770	86,0
2005	484,5	290,7	10,1	193,8	7 064	83,5
2006	516,7	304,5	11,9	212,2	6 511	79,4

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2003 - 2007; ARIS; Výroční zprávy SFŽP 2003-2006; vlastní výpočty

V posledních třech sledovaných letech plátce v průměru zaplatil 80 až 85 tisíc Kč. Vzhledem k tomu, že nebylo možné z důvodu nepřesných statistických údajů oddělit výnosy za dočasné a trvalé odnětí půdy, je toto číslo značně zkreslené právě v důsledku vysokého podílu poplatků za trvalé odnětí, které jsou placeny jednorázově.

Pozitivně lze hodnotit, že z odvedených poplatků musí být částka náležející obci (40 % z odvodů) investována zpět do oblasti ochrany životního prostředí. Druhá část výnosů z poplatků (60 %) je příjmem Státního fondu životního prostředí, kde tvoří zhruba 11 % příjmů. Vezmeme-li v úvahu fakt, že sazby z poplatků byly naposledy upravovány v roce 1992, ztráta na výnosech z poplatků znehodnocených v důsledku inflace je poměrně významná. V souvislosti s inflačním znehodnocením poplatku klesá také jeho stimulační funkce.

Vzhledem k tomu, že se výše vybraných poplatků jednotlivými obcemi může výrazně lišit, nejsou v tabulce uvedeny průměrné finanční přínosy pro jednu obec. Jakou

roli hrají vybrané poplatky v rozpočtu obce záleží na velikosti obce, rozloze odňatých půd a délce trvání tohoto odnětí.

Konstrukce poplatku se mi jeví jako přínosná vzhledem k stanovené funkci poplatku. Domnívám se, že by se mohl ještě v poplatku zohlednit účel využití zabraných půd vzhledem k jejich vlivu na životní prostředí.

3.4.2. Poplatek za odnětí pozemků plnění funkcí lesa

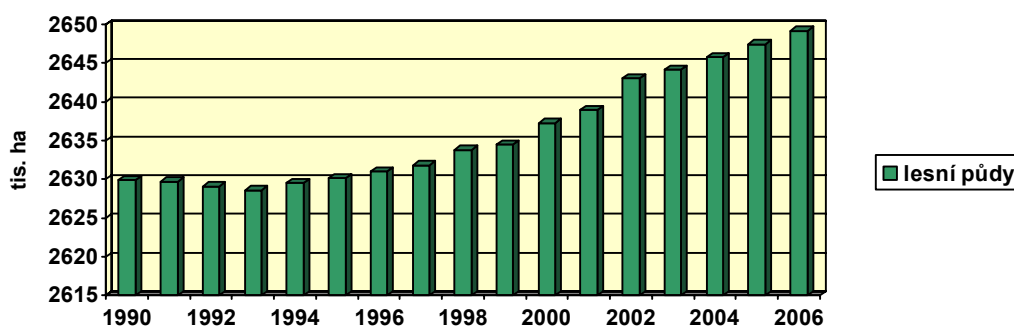
Cílem ochrany lesů je zajištění jak samotné existence lesů, tak i zajištění všech jeho funkcí, a to jak produkčních, tak i mimoprodukčních. Poplatek je poměrně novým ekonomickým nástrojem, který má právě přispívat k omezení odnětí lesních pozemků, má být také určitou kompenzací za ztráty vyplývající z nemožnosti čerpání všech užitků, které by les v budoucnosti mohl poskytnout.

Sazba poplatku se odvíjí od průměrné roční ceny dřeva, průměrné produkce dřeva na 1 ha a od zařazení lesa do určité kategorie z hlediska jeho převažující funkce a stupně ochrany.

Už ze samotné konstrukce poplatku vyplývá, že nezohledňuje všechny mimoprodukční funkce, které by měly lesy plnit. Má-li poplatek přispívat k naplnění vytyčeného cíle, je nutné do konstrukce poplatku nějakým způsobem hodnotu těchto funkcí promítnout.

U trvalého odnětí lesních půd je navíc poplatek dělen úrokovou sazbou 2 %, což má vyjadřovat kapitálovou hodnotu odňatých pozemků. Vzhledem k neustále se měnící situaci na finančních trzích se mi toto řešení nezdá příliš vhodné.

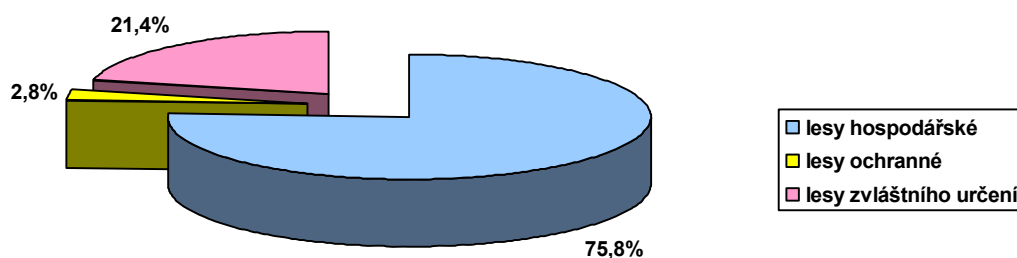
Obr. č. 10: Výměra lesní půdy v letech 1990 - 2006

Zdroj: Statistická ročenka životní prostředí ČR 2007

Výměra lesních pozemků se od poloviny 90. let trvale zvyšuje. Vzhledem k tomu, že počátek tohoto nárůstu koresponduje se zavedením poplatků za odnětí lesních pozemků, dalo by se říci, že poplatek k tomuto trendu přispěl. Stejně jako u zemědělských pozemků je i u lesních půd odnětí vázáno na souhlas orgánu státní správy lesů, které tak mohou významně regulovat rozlohy odnímaných půd.

Obr. č. 11: Kategorizace lesů v roce 2006

Zdroj: Statistická ročenka životní prostředí ČR 2007

Hospodářské lesy tvořily v roce 2006 přibližně tři čtvrtiny celkové rozlohy lesních pozemků, lesy zvláštního určení 21,4 % a ochranné lesy 2,8 %. Tento poměr zůstává od roku 1999 přibližně stejný, je možné pouze zaznamenat velice mírný nárůst podílu lesů zvláštního určení na úkor lesů ochranných.⁵³

Tabulka č. 12: Poplatky za odnětí lesních pozemků

	Poplatky celkem (v mil. Kč)	Poplatky SFŽP (v mil. Kč)	Podíl popl. na příjmech SFŽP (v %)	Poplatky obcím (v mil. Kč)
2002	60,0	36,0	1,06	24,0
2003	52,0	30,4	0,95	21,6
2004	60,8	36,5	1,24	24,3
2005	71,8	43,1	1,51	28,7
2006	85,3	51,2	2,00	34,1

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2003-2007; ARIS; vlastní výpočty

⁵³ Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006, s. 80

Na poplatcích za odnětí lesních půd bylo v roce 2006 vybráno 85,3 mil. Kč. Finanční prostředky z poplatků, které směřovaly do rozpočtu Státního fondu životního prostředí (60 % z vybraných poplatků) tvořily 2 % z jeho celkových příjmů. Vypočítávat průměrné finanční dopady na rozpočet obce nemá své opodstatnění, neboť výše vybraných poplatků v obcích se může výrazně lišit.

Z hlediska ochrany životního prostředí je přínosné, že poplatky vybrané obcemi jsou účelově vázány na ochranu a zlepšení životního prostředí v obci a pro zachování lesa.

3.5. Další faktory relevantní k hodnocení efektivnosti poplatků

Efektivnost environmentálních poplatků v této práci hodnotím ze dvou rovin. Jednak posuzuji, do jaké míry poplatky přispívají ke splnění environmentálních cílů (resp. jejich schopnost usměrnit chování subjektů žádoucím směrem k ochraně životního prostředí), tzn. sleduji jejich **environmentální účinnost**, a pak posuzuji, jak velké jsou jejich finanční přínosy do veřejných rozpočtů vzhledem k vynaloženým nákladům, tzn. jaká je jejich **fiskální efektivnost**.⁵⁴ Obě tyto stránky ovlivňuje celá řada faktorů, které se váží ke konkrétnímu poplatku, ale pak jsou tu i faktory, které ovlivňují efektivnost všech plateb. Jedním z těchto faktorů je i inflace, která ovlivňuje environmentální účinnost i fiskální efektivnost.

3.5.1. Vliv inflace na efektivnost poplatků

Na inflaci ve vztahu k environmentálními poplatkům můžeme pohlížet ze dvou rovin. Můžeme sledovat, jak se promítnou poplatky placené subjekty za poškozování životního prostředí do cen výrobků a služeb; to by však vyžadovalo rozsáhlou analýzu, kterou si na tomto místě nemohu dovolit. Vzhledem k zaměření mé práce bych chtěla zmínit především to, jakou vazbu má růst cenové hladiny na sazby poplatků a jaké to s sebou nese následky.

⁵⁴ JÍLKOVÁ, J. et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, s. 0/1-0/6

Většina environmentálních poplatků je stanovena fixní sazbou. Vyplývá to hlavně ze skutečnosti, že ne vždy bylo možné najít nějakou objektivní veličinu, která by vystihovala environmentální požadavky poplatku a na kterou by bylo možno sazbu navázat. Proto byly poplatky stanoveny pevnou sazbou s tím, že se čas od času budou upravovat. Jak je ale při pohledu do minulosti vidět, k takovým úpravám příliš často nedocházelo a když, tak velice nahodile. Poplatky tak vlivem inflace přestávají plnit svou primární funkci, a tou je stimulace subjektů k environmentálně žádoucímu chování. Pro platící subjekt totiž fixně stanovená platba má v důsledku inflace stále nižší reálnou hodnotu a tak pro znečišťovatele je placení poplatků stále menší zátěží.

Vliv inflace na rigidní sazby poplatků se negativně odráží i v rozpočtech svých příjemců. Pro názornost zde uvádím, jak se inflační znehodnocení promítlo do výnosů čtyř fiskálně významnějších plateb, v jejichž konstrukci není inflace zohledněna a jejichž sazby nebyly v poslední době upravovány. Jedná se o poplatky za znečišťování ovzduší ze zvláště velkých a velkých zdrojů, poplatky za odběr podzemních vod, poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových a odvodů za odnětí zemědělských půd.

Jedná se o velmi zjednodušenou analýzu, která poskytuje orientační představu o vlivu růstu cenové hladiny na reálnou hodnotu vybraných poplatků. Modelově je vypočteno, jaká by byla hodnota vybraných poplatků, jestliže by byly sazby poplatků navyšovány ve stejném tempu jako inflace. Růst cenové hladiny je počítán kumulovaně do roku 2006 vzhledem k roku, kdy byly naposledy měněny sazby poplatků (základní rok - viz tabulka č. 13). V tabulce jsou uvedeny pouze souhrnné údaje porovnávající nárůst (pokles) hodnot vybraných poplatků a nárůst cenové hladiny mezi základním rokem a rokem 2006. Podrobnější údaje za jednotlivé roky daného období jsou uvedeny v přílohách č. 6 až 9.

Z tabulky č. 13 lze vyčíst, že cenová hladina od roku 1997, kdy došlo k poslední významnější úpravě sazeb za znečišťování ovzduší ze zvláště velkých a velkých zdrojů⁵⁵, do roku 2006 vzrostla o 34,5 %. To se negativně odrazilo i na výnosech poplatků. V případě, že by poplatky zohledňovaly inflaci, znamenalo by to za toto období (1997-2006) o 1 013,9 mil. Kč vyšší příjmy do rozpočtu SFŽP.

⁵⁵ Od té doby došlo jen k úpravě sazeb u těžkých kovů a jejich sloučenin, ale protože mají na celkových příjmem z poplatku zanedbatelný podíl, budu od těchto změn abstrahovat.

Nejvýznamnější dopady inflace na výnosy z vybraných poplatků jsou u odvodů za odnětí zemědělských půd, neboť jejich sazby byly naposledy upraveny roku 1992 (s účinností od roku 1993). V důsledku inflace byly za toto období (1993-2006) výnosy z tohoto poplatku o téměř 4,7 mld. nižší, než při zohlednění růstu cenové hladiny do poplatků.

Tabulka č. 13: Vliv inflace na výnosy vybraných poplatků

	Popl. za znečišť. ovzduší-zvl. velké a velké zdroje	Popl. za odběr podzemních vod	Popl. za vypouštění odpadních vod do vod povrchových	Odvody za odnětí zemědělských půd
Základní rok	1997	2002	2002	1993
Růst cenové hladiny k základnímu roku (v %)	34,5	7,5	7,5	90,6
Celková nominální hodnota poplatků (v mil. Kč)	4 433,5	3 488,2	1 975,3	8 349,6
Celková reálná hodnota poplatků (v mil. Kč)	3 622,4	3 372,4	1 925,7	5 502,7
Nomin.-reaál. hodnota popl. (v mil. Kč)	811,1	115,8	49,6	2 846,9
Výše poplatků zohledňující inflaci (v mil. Kč)	5 447,4	3 610,5	2 027,7	13 045,4
Popl. zohled. inflaci - nominální popl. (v mil. Kč)	1 013,9	122,3	52,4	4 695,8

Pozn.: Výnosy z poplatků a vliv inflace je počítán kumulovaně za období od základního roku, kdy došlo k poslední změně sazeb poplatků (zákl.roky uvedeny v tabulce), do roku 2006

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí ČR 2001-2007; ČSÚ-míra inflace: dostupné z [www: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace) ; vlastní výpočty⁵⁶

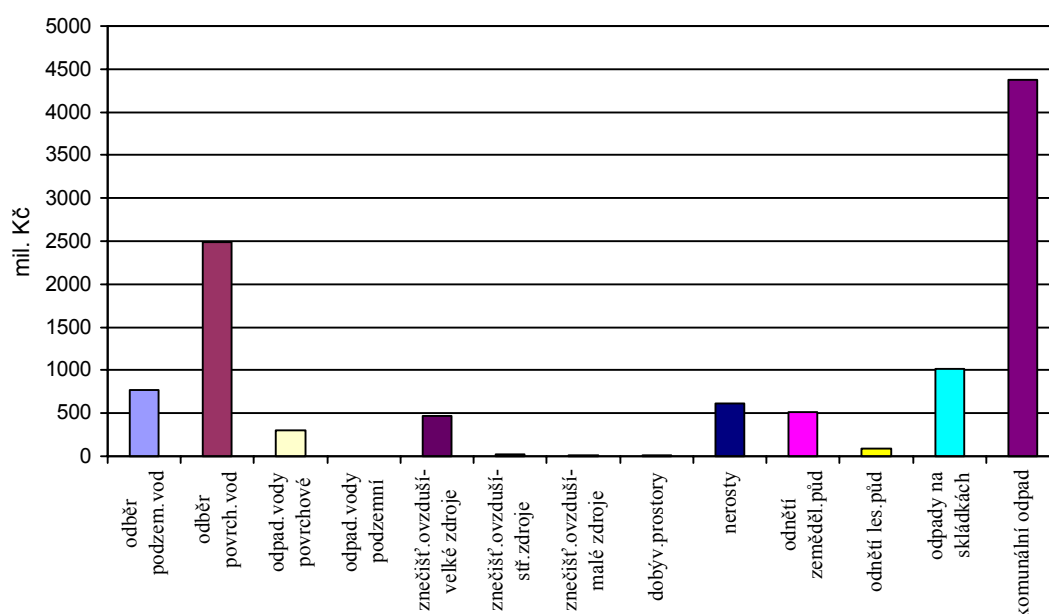
Přestože se jedná o velice zjednodušenou analýzu, je možné si podle uvedených výpočtů udělat představu o dopadech inflace na fixně stanovené platby. Z toho lze vyvodit závěr, že v případě sazeb nastavených pevnou částkou by měl být nastaven určitý mechanismus, podle kterého by byly poplatky valorizovány, aby nedocházelo k oslabení stimulační funkce poplatků a degradaci příjmů z plateb.

⁵⁶ Podrobnější výpočty jsou uvedeny v příloze č. 6 až 9

3.5.2. Výnosy z environmentálních poplatků

Ačkoliv by u environmentálních poplatků mělo být jejich primární funkcí působit na subjekty nepříznivě ovlivňující životní prostředí, ukazuje se, že u některých poplatků je stimulační funkce opomíjena a převažuje funkce fiskální.

Obr. č. 12: Výnosy z environmentálních poplatků v roce 2006

Zdroj: Statistická ročenka životního prostředí 2007; ARIS; vlastní výpočty

V roce 2006 bylo na environmentálních poplatcích vybráno téměř 10,7 mld. Kč. Absolutně nejvýnosnějšími environmentálními poplatky byly poplatky za komunální odpad (resp. poplatky za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů). V roce 2006 bylo ve všech obcích na zajištění odpadového hospodářství vybráno 4 372,8 mil. Kč, což tvoří 41 % z veškerých příjmů z poplatků.

Na druhém místě je poplatek za odběr povrchových vod (platba k úhradě správy povodí) s absolutní výší výnosů 2 486 mil. Kč, který celý směřuje na úhradu nákladů správcům povodí.

Tyto dva poplatky svými výnosy výrazně převyšují ostatní poplatky. Oba tyto poplatky slouží k úhradě nákladů na zajištění určité „služby“, takže primárně nesledují ochranu životního prostředí. Dominantní je jejich funkce fiskální, tzn. zajištění prostředků do veřejných rozpočtů.

Ostatní poplatky nedosahují ani poloviny výnosů druhého nejvýnosnějšího poplatku. Konkrétní hodnoty výnosů poplatků v jejich absolutním i relativním vyjádření jsou uvedeny v tabulce.

Tabulka č. 14: Výnosy z poplatků podle jejich příjemců v roce 2006

v mil. Kč	SFŽP	obce	kraje	SR	Správy povodí	Σ	Podíl popl. (v %)
za odběr podzem. vod	384,0		384,0			768,0	7,2
za odběr povrch. vod ²⁾					2 486,0	2 486,0	23,3
za vypouštění odpad. vod do povrchových v.	301,7					301,7	2,8
za vypouštění odpad. vod do podzemních v.		0,5				0,5	0,005
za znečišťování ovzduší - velké zdroje	474,2					474,2	4,4
za znečišťování ovzduší - střední zdroje	26,4					26,4	0,3
za znečišťování ovzduší - malé zdroje		9,3				9,3	0,1
z dobývacích prostorů		16,2				16,2	0,2
z vydobytých nerostů		455,9		152,7		608,6	5,7
za odnětí zeměděl. půd	304,5	212,2				516,7	4,8
za odnětí lesních půd	51,2	34,1				85,3	0,8
za ukládání odpadu na skládky - základní složka		956,6				956,6	8,9
za ukládání odpadu na skládky - rizik. složka	55,1					55,1	0,5
za komunální odpad ¹⁾		4 372,8				4 372,8	41,0
Σ	1 597,1	6 057,6	384,0	152,7	2 486,0	10 677,4	100,0
Podíl celk. výnosů z popl. dle orgánů a institucí (v %)	15,0	56,7	3,6	1,4	23,3	100,0	

Zdroj: Statistická ročenka životního prostředí 2007; ARIS; vlastní výpočty

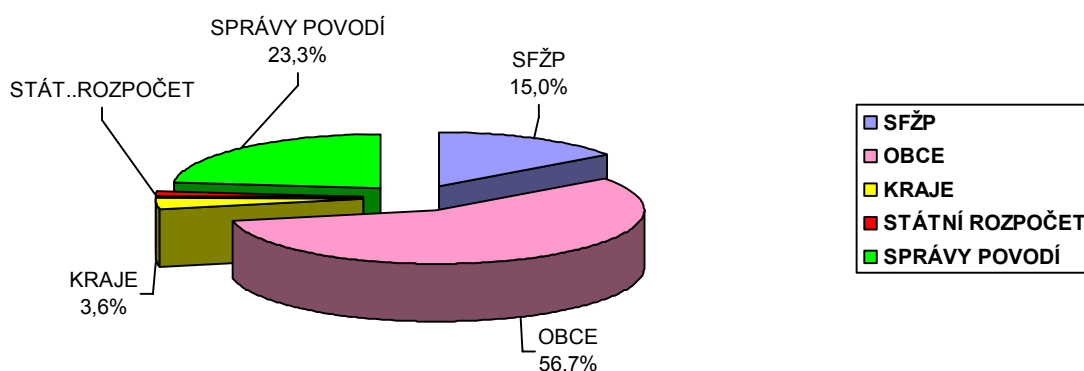
Podíl příjemců poplatků na celkových poplatkových výnosech

Podíváme-li se na strukturu příjmů z environmentálních poplatků, vidíme že příjemcem největší části výnosů z poplatků v roce 2006 byly **obce**, které získaly 56,7 % z celkových výnosů. To, že obce získávají více než polovinu všech poplatkových výnosů, způsobuje velký podíl poplatku za komunální odpad (resp. za provoz systému nakládání s odpady), jehož jsou obce jediným příjemcem. Tento poplatek je absolutně (i relativně) nejvýnosnější platbou.

Na dalším místě jsou správci povodí a vodních toků s 23,3 % veškerých příjmů z poplatků. V podstatě jediný poplatek (platba k úhradě správy povodí a vodních toků, placená za odběr povrchových vod) staví **Správy povodí a vodních toků** do role druhého největšího příjemce poplatkových příjmů. Tento poplatek se na celkových poplatkových výnosech v roce 2006 podílel 23,3 %.

Až na třetí pozici je **Státní fond životního prostředí**, který získává 15 % z poplatkových příjmů. Zatímco ale v rozpočtech obcí nemají příjmy z poplatků tak velkou váhu, pro SFŽP jsou environmentální poplatky největším zdrojem příjmů. V roce 2006 se na celkových příjmech Fondu podílely 62 %.⁵⁷

Obr. č. 13: Podíl příjemců poplatků na celkových poplatkových výnosech v roce 2006

Zdroj: Statistická ročenka životního prostředí 2007; ARIS; vlastní výpočty

⁵⁷ Výroční zpráva SFŽP za rok 2006

3.5.3. Správa environmentálních poplatků

Dalším faktorem, který ovlivňuje fiskální efektivnost poplatků, je institucionální správa poplatků, resp. administrativní náklady s ní spojené. Správa poplatků zahrnuje jejich vyměření, výběr a vymáhání. U většiny poplatků jsou tyto činnosti rozděleny mezi několik institucí, případně odborných orgánů. Systém výběru environmentálních poplatků v České republice je nejednotný a roztržitý. U několika poplatků je ještě situace komplikovanější z důvodu nutnosti placení záloh (poplatek za vypouštění odpadních vod do vod povrchových, poplatek za odběr podzemních vod, poplatky za znečišťování ovzduší ze zvláště velkých, velkých a středních zdrojů). Zapojení několika institucí do správy jednoho poplatku způsobuje růst administrativních nákladů a vyvolává nepřehlednost ve správě poplatků. U poplatků s nízkým výnosem pak vzrůstá poměr administrativních nákladů na celkových výnosech poplatků, takže klesá jejich fiskální efektivnost.

Z tabulky č. 15 je vidět, že hodnoty administrativních nákladů vztahované k celkovým výnosům z poplatků ve všech případech, kde bylo provedeno měření, převyšují průměrné administrativní náklady u daňových plateb, kde se tento poměr pohybuje přibližně na úrovni 1,3 %.⁵⁸ To je další důvod, který volá po reformě poplatkového systému, zjednodušení její správy a přenesení některých poplatků do daňového režimu.

Například poplatek za znečišťování ovzduší ze středních zdrojů se z tohoto pohledu jeví naprosto neefektivní, neboť náklady na jeho správu o 46 % převyšují výnosy z tohoto poplatku. U úhrad z dobývacího prostoru je poměr administrativních nákladů k celkovým výnosům 20 %, což je způsobeno nízkými výnosy z těchto poplatků, připadající na jeden dobývací prostor.

Podle návrhů Ministerstva životního prostředí se do budoucna uvažuje o sjednocení všech prvků poplatkového systému, čímž dojde k úspoře administrativních nákladů. Mělo by být zavedeno jednotné „poplatkové přiznání“ pro všechny typy poplatků a jejich správou by byl pověřen jeden finanční orgán. Poplatky, které spadají do kompetence obcí, by se měly transformovat na místní poplatky, příp. obecní daně.

⁵⁸ JÍLKOVÁ, J.; PAVEL, J. Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost, s. 90

Tabulka č. 15: Správa systému environmentálních poplatků z institucionálního hlediska

	Vyměření	Výběr, vymáhání	Příjemce výnosů	Zálohy	adm.nákl. výnosy
Popl. za znečišťování ovzduší za zvláště velké a velké stac. zdroje	kraj	CÚ	SFŽP	ano	2,6 %
Popl. za znečišťování ovzduší za střední stac. zdroje	obec s rozšířenou působností	CÚ	SFŽP	ano	odhad 146 %
Popl. za znečišťování ovzduší za malé stac. zdroje	obec	obec	obec	ne	-----
Popl. za výrobu a dovoz regul. látek (freony, halony)	výrobce, dovozce	ČIŽP	SFŽP	ne	-----
Popl. za odebrané množství podzemní vody	ČIŽP	CÚ	50 % kraj 50 % SFŽP	ano	odhad 5 %
Popl. za vypouštění odpadních vod do vod povrchových	ČIŽP	CÚ	SFŽP	ano	odhad 2 %
Popl. za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních	obec	obec	obec	ne	-----
Platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí	Správce vod. toku	Správce vod. toku	Správce vod. toku	ne	-----
Úhrada z dobývacího prostoru	Obvodní báňský úřad	Obvodní báňský úřad	obec	ne	20 %
Úhrada z vydobytých nerostů	Obvodní báňský úřad	Obvodní báňský úřad	25 % stát.rozp. 75 % obec	ne	3 %
Popl. za uložení odpadů na skládky – základní složka	provozovatel skládky	CÚ	obec	ne	-----
Poplatek za uložení odpadu na skládku – riziková složka	provozovatel skládky	CÚ	SFŽP	ne	-----
Popl. za komunální odpad*	obec	obec	obec	ne	-----
Odvody za odnětí půdy ze zeměděl. půdního fondu	Orgán ochrany zeměděl. půd. fondu	CÚ	40 % obec 60 % SFŽP	ne	3,2 %
Poplatek za odnětí lesních pozemků	Orgán státní správy lesů	CÚ	40 % obec 60 % SFŽP	ne	5,7 %

* Pozn.: patří sem i popl. za provoz systému. shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání. a odstraň. komunál. odpadů

Legenda: CÚ - celní úřad, SFŽP - Státní fond životního prostředí, ČIŽP - Česká inspekce životního prostředí

Zdroj: příslušné zákony; Jílková, J. et al. Analýza efektivity ekonomických nástrojů

4. Závěr

Environmentální poplatky představují významnou součást nástrojů politiky životního prostředí. Z teoretických modelů vyplývá, že ekonomické nástroje představují z ekonomického hlediska nejvhodnější přístup k omezování dopadů na životní prostředí.

Cílem mé práce bylo zhodnotit, zda environmentální poplatky v České republice přispívají k ochraně životního prostředí.

Na základě uvedených faktů musím konstatovat, že environmentální poplatky výrazně **nepřispívají k ovlivňování chování subjektů** nepříznivě působících na životní prostředí. Na vině jsou především **nízké sazby poplatků**, které pro subjekty negativně působící na životní prostředí **nejsou dostatečným stimulem** ke změně svého chování. To je markantní především u poplatků za znečišťování životního prostředí (ovzduší, vody). Pro znečišťovatele je stále výhodnější platit poplatky za znečišťování životního prostředí než měnit zavedené postupy a technologie. Na zlepšení stavu těchto složek životního prostředí měly především vliv administrativně stanovené limity, což z hlediska společenských nákladů není nejefektivnějším řešením.

Aby poplatky plnily svou stimulační funkci, musí být sazby nastaveny tak, aby znečišťující subjekt zaznamenal jejich vliv ve svých nákladech a s ohledem na ně hledal řešení k omezení svého negativního působení na životní prostředí. Ve výši poplatku by měla být v souladu s principem „znečišťovatel platí“ **zohledněna velikost škod na životním prostředí**. K stanovování výše poplatku by mělo být přistupováno uvážlivě, aby nebyla zásadním způsobem ohrožena konkurenceschopnost výrobců převážně ve vztahu k zahraniční, což by s sebou mohlo nést i negativní sociální následky.

Dalším faktorem, který negativně ovlivňuje stimulační funkci poplatků, jsou rigidní sazby poplatků. Nastavení sazeb poplatku na fixní úroveň, která se po dobu několika let nemění znamená nejen snížení stimulační funkce poplatků, ale také ztrátu v podobě fiskálního přínosu do veřejných rozpočtů. Poplatky by měly být s ohledem na inflační trend **valorizovány**, aby nedocházelo k snižování stimulačního působení poplatku a degradaci fiskálních příjmů.

V konstrukci některých poplatků není vůbec nebo **nedostatečně zohledněn vztah k ochraně životního prostředí**, takže už z tohoto důvodu je jeho stimulační funkce omezená. To se týká především úhrad z dobývacího prostoru a vydobytých nerostů, poplatků za odběr vod.

Poplatky, ačkoliv to není jejich hlavním posláním, tak **plní především funkci fiskální**. Vybrané poplatky směřují ve většině případů do účelově zaměřených fondů, a tak se prostředky vrací do oblasti ochrany životního prostředí, což lze hodnotit pozitivně. Poplatky jsou významným zdrojem příjmů především pro Státní fond životního prostředí.

U poplatků ale není jejich primárním cílem zajišťovat finanční příjmy. To je úloha daní, a proto je na zváženu, zda by nebylo možné některé poplatky (např. úhrady z vydobytých nerostů, poplatků za odběr vod) **transformovat do daní** z čerpání přírodních zdrojů. Důvodem pro tuto změnu by mělo být i to, že s daněmi jsou spojeny nižší administrativní náklady než u poplatků. Daní by mohly být nahrazeny i některé fiskálně i environmentálně neefektivní poplatky (jako např. poplatky za znečištění ovzduší ze středních a malých zdrojů), a to zdaněním škodlivých paliv. Aby byla vazba k ochraně životního prostředí zachována, mělo by být zajištěno, aby příjmy z vybraných daní směřovaly do oblasti ochrany životního prostředí.

U velkých zdrojů znečištění se začínají uplatňovat **obchodovatelná povolení** na emise CO₂, která ve své podstatě zaručují zvolený standard vlivu na životní prostředí. Stálo by proto za úvahu, zda by nebylo možné na národní úrovni tento systém rozšířit na další znečišťující látky, případně tento systém využít i v dalších oblastech ochrany životního prostředí.

Správa poplatků by měla být sjednocena a zjednodušena, čímž by se snížily i administrativní náklady s ní spojené. Měla by být posílena kontrolní činnost orgánů, aby nedocházelo k porušování a obcházení zákonných norem.

Environmentální poplatky nepůsobí směrem k ochraně životního prostředí izolovaně, ale jsou **součástí celého systému nástrojů politiky životního prostředí**. Tuto skutečnost je třeba brát v úvahu a sladit působení především administrativních a ekonomických nástrojů a prvků pozitivní a negativní stimulace subjektů.

Literatura

BAUMOL, William J., OATES, Wallace E. Využívání standardů a cen k ochraně životního prostředí. In: ŠAUER, Petr et al. Ekonomie životního prostředí a ekologická politika - vybrané klasické stati, Praha: Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře, 1996. s. 121-133. ISBN 80-902168-1-1

BÍZKOVÁ, Rut et al. Životní prostředí v České republice 1989-2004, 1. vyd., Praha: CENIA, 2005. 111 s. ISBN 80-85087-56-1

DAMOHORSKÝ, Milan et al. Právo životního prostředí, 2. přepracované a doplněné vyd., Praha: 2007. C. H. Beck, 2007. xliii, 599 s. ISBN 80-7179-747-2

GEUSS, Erik. Soustava ekonomických nástrojů politiky životního prostředí v ČR – současný stav a navrhované změny. In: Ekonomické nástroje v ochraně životního prostředí III., Praha: Česká společnost pro životní prostředí, 1997. s. 7-13

HAMERNÍKOVÁ, Bojka, MAAYATOVÁ, Alena et al. Veřejné finance. 3. vyd., Praha: ASPI, 2007. 364 s. ISBN 978-80-7357-301-0

JANČÁŘOVÁ, Ilona. Ekologická politika, 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita, 2004. 207 s. ISBN 80-210-3599-4

JÍLKOVÁ, Jiřina et al. Analýza efektivnosti ekonomických nástrojů, Studie pro Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku při Národohospodářské fakultě VŠE v Praze, 2008

JÍLKOVÁ, Jiřina. Daně, dotace a obchodovatelná povolení – nástroje ochrany ovzduší a klimatu, 1. vyd., Praha: IREAS, 2003. 156 s. ISBN 80-86684-04-0

JÍLKOVÁ, Jiřina. Ekonomické nástroje v ochraně životního prostředí v podmínkách Evropské unie. In Ekonomické nástroje v ochraně životního prostředí III., Praha: Česká společnost pro životní prostředí, 1997. s. 14-20

JÍLKOVÁ, Jiřina; PAVEL, Jan et al. Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost, 1. vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 136 s. ISBN 80-7379-002-5

KRUŽÍKOVÁ, Eva, PETRŽÍLEK, Petr. Kodex životního prostředí – zdroj polemik i nadějí aneb návrh věcného záměru zákona o životním prostředí s polemickým komentářem Evy Křížikové a Petra Petržílka. Praha: MŽP, 2005. 244 s. ISBN 80-7212-316-5

KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika, 4. aktualit. vyd., Praha: ASPI, 2006. 279 s. ISBN 80-7357-205-2

MACÁKOVÁ, Libuše et al. Mikroekonomie - základní kurs, 7. vyd., Slaný: Melandrium, 2002. 271 s. ISBN 80-86175-20-0

MOLDAN, Bedřich et al. Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí: Situace v České republice, 1. vyd., Praha: Karolinum, 1997. 307 s. ISBN 80-7184-434-9

OBRŠÁLOVÁ, Ilona. RUDOLF, Emil. Environmentální ekonomika: Nástroje environmentální politiky, 2. vyd., Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000. 99 s. ISBN 80-7194-289-8

OBRŠÁLOVÁ, Ilona. Právní úprava ochrany životního prostředí - studijní materiál k předmětu Ekonomika životního prostředí. Pardubice, Univerzita Pardubice, 2008. 13 s.

PUDIL, Pavel et al. Zdanění a efektivnost, 1. vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 158 s. ISBN 80-86861-07-4

SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D., *Ekonomie*. Přel. Michal Mejstřík et al. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. 1011 s. McGraw Hill. Přel. z: *Economics*. ISBN 80-205-0494-X

Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2001. 1. vyd., Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2001. 551 s. ISBN 80-7212-191-X

ŠAUER, Petr et al. *Úvod do ekonomiky životního prostředí*, 1. vyd., Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997. 140 s. ISBN 80-7079-548-4

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *Ekonomické nástroje pro trvale udržitelný rozvoj České republiky – Zhodnocení ekonomických souvislostí působení zákonů o ochraně ovzduší a odpadech a doporučení pro jejich novelizaci*, 1 vyd., Praha: Centrum Univerzity Karlovy pro otázky životního prostředí, 1995. 76 s. ISBN 80-7184-060-2

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *Ekonomické souvislosti ochrany životního prostředí*, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1997. 74 s. ISBN 80-7067-737-6

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, ve znění pozdějších předpisů. In: *ÚZ č. 587 - Životní prostředí*, Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-593-4

Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů. In: *ÚZ č. 587 - Životní prostředí*, Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-593-4

Zákon č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ÚZ č. 587 - Životní prostředí*, Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-593-4

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů. In: *ÚZ č. 587 - Životní prostředí*, Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-593-4

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, ve znění pozdějších předpisů. In: ÚZ č. 587 - Životní prostředí, Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-593-4

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů. In: ÚZ č. 587 - Životní prostředí, Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-593-4

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. In: ÚZ č. 587 - Životní prostředí, Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-593-4

Internetové zdroje

Automatizovaný rozpočtový informační systém ARIS. [online] [cit. 4.6.-5.7.2008]

Dostupné z www: <http://www.info.mfcr.cz/aris/iarissum/dotaz.html>

Český statistický úřad: www.czso.cz

Statistické údaje: míra inflace: [online] [cit. 5.7.2008] Dostupné z www:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace

vývoj HDP: Dostupné z www: <http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocenka.presmsocas>

HÁJEK, Miroslav. Charakteristika poplatků k ochraně životního prostředí [online].

[cit. 17.6.2008] Dostupné z www:

<http://www.env.cz/www/zamest.nsf/0/df3153b01502c4a8c1256ac30030e837?OpenDocument>

HÁJEK, Miroslav. Poplatky a daně k ochraně životního prostředí. Finance a úvěr [online].

1997, roč. 47, č. 11, s. 653-657. [cit. 20.1.2008]

Dostupné z www: http://journal.fsv.cuni.cz/storage/724_199711mh.pdf

KOTECKÝ, Vojtěch. Koncepce reformy poplatků z těžby nerostných surovin [online].

Hnutí DUHA, 2000, 28 s. [cit. 20.4.2008] Dostupné z www:

<http://www.hnutiduha.cz/publikace/Koncepce%20reformy%20poplatku%20z%20tezby%20surovin.pdf>

KOVÁŘ, Jaromír. Analýza ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR.

[online]. [cit. 5.6.2008]

Dostupné z www: <http://www.czp.cuni.cz/knihovna/undp/studie/S37.htm>

POSOLDA, Lukáš. Environmentální daně a ochrana ovzduší v ČR [online]. Praha, 2002.

51 s. Bakalářská práce. [cit. 15.4.2008] Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd,

Institut ekonomických studií.

Dostupné z www: <http://ies.fsv.cuni.cz/work/index/show/id/157>

Statistické ročenky životního prostředí České republiky za roky 2003 - 2007. [online] [cit. 4.6.-5.7.2008] Dostupné z www:

<http://www.mzp.cz/AIS/web-pub.nsf/find?SearchView&Query=STATISTICK%C3%89+AND+RO%C4%8CENKY&Start=1&Count=10&SearchMax=1000&SearchOrder=1&SearchWV=TRUE&SearchFuzzy=FALSE>

Státní politika životního prostředí České republiky 2004 - 2010. [online] [cit. 30.6.2008]

Dostupné z www: [http://www.mzp.cz/AIS/web-pub.nsf/\\$pid/MZPKHF75RUFX](http://www.mzp.cz/AIS/web-pub.nsf/$pid/MZPKHF75RUFX)

ŠČASNÝ, Milan. Environmentální daně a poplatky v České republice v datech. [online] [cit. 10.6.2008]

Dostupné z www: <http://www.czp.cuni.cz/ekoreforma/KONFERENCE/FSV%201-11-2002/Scasny%20PAPER%202.doc>

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk; JÍLKOVÁ, Jiřina. Malý výkladový slovník z oblasti ekonomiky životního prostředí [online]. 1. vyd., Praha: Ministerstvo životního prostředí, 1998, 160 s. [cit. 22.6.2008] ISBN 80-7212-053-0

Dostupné z www: http://www.env.cz/evvopdf/envedice/Maly_vykladovy_slovník.pdf

Vodárenská akciová společnost, a.s.: Odpovědi na nejčastější dotazy. [online] [cit. 15.7.2008]

Dostupné z www: <http://www.vodarenska.cz/faq.htm#Q1>

Vyhodnocení státní politiky životního prostředí České republiky 2004 - 2006. [online] [cit. 30.6.2008]

Dostupné z www: [http://www.mzp.cz/AIS/web-pub.nsf/\\$pid/MZPSSFKY3PCU](http://www.mzp.cz/AIS/web-pub.nsf/$pid/MZPSSFKY3PCU)

Výroční zprávy Státního fondu životního prostředí za roky 2001 - 2006. [online] [cit. 15.6.2008]

Dostupné z www: <http://www.sfzp.cz/sekce/152/vyrocnizpravy/>

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších předpisů. [online]. [cit. 15.6.2008]
Dostupné z www: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/701?l=289/1995

Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006: [online] [cit. 30.6.2008]
Dostupné z www: [http://www.mzp.cz/AIS/web-pub.nsf/\\$pid/MZPAMFMHAFK2](http://www.mzp.cz/AIS/web-pub.nsf/$pid/MZPAMFMHAFK2)

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Zakotvení environmentálních poplatků v současném právním řádu ČR.....	22
Tabulka č. 2: Poplatky za znečišťování ovzduší ze zvláště velkých a velkých zdrojů.....	24
Tabulka č. 3: Poplatky za znečišťování ovzduší ze středních zdrojů	27
Tabulka č. 4: Poplatky za znečišťování ovzduší z malých zdrojů.....	28
Tabulka č. 5: Poplatky za odebrané množství podzemní vody.....	31
Tabulka č. 6: Platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí	33
Tabulka č. 7: Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových.....	35
Tabulka č. 8: Poplatky za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních	36
Tabulka č. 9: Úhrady z dobývacího prostoru.....	38
Tabulka č. 10: Úhrady z vydobytých nerostů	39
Tabulka č. 11: Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu	41
Tabulka č. 12: Poplatky za odnětí lesních pozemků.....	43
Tabulka č. 13: Vliv inflace na výnosy vybraných poplatků	46
Tabulka č. 14: Výnosy z poplatků podle jejich příjemců v roce 2006	48
Tabulka č. 15: Správa systému environmentálních poplatků z institucionálního hlediska	51

Seznam obrázků

Obr. č. 1 Ekonomicky optimální vliv jednoho znečišťovatele na životní prostředí	11
Obr. č. 2 Srovnání působení platby a limitu na celkové náklady společnosti	16
Obr. č. 3: Ovlivňování rozsahu negativních externalit	17
Obr. č. 4: Objem vypouštěných emisí v letech 1990 - 2006.....	25
Obr. č. 5: Podíl jednotlivých kategorií zdrojů znečišťování ovzduší na celkových emisích v roce 2006.....	26
Obr. č. 6 Odběry podzemních vod v ČR v letech 1985-2006.....	30
Obr. č. 7: Odběry povrchových vod v ČR v letech 1990-2006	32
Obr. č. 8 Vypouštění odpadních vod do povrchových vod v ČR v letech 1990-2006	34
Obr. č. 9: Rozloha zemědělské a orné půdy v letech 1994 - 2006.....	40
Obr. č. 10: Výměra lesní půdy v letech 1990 - 2006	42
Obr. č. 11: Kategorizace lesů v roce 2006.....	43
Obr. č. 12: Výnosy z environmentálních poplatků v roce 2006	47
Obr. č. 13: Podíl příjemců poplatků na celkových poplatkových výnosech v roce 2006....	49

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: O vzduší - vývoj emisí vybraných základních znečišťujících látek v letech 1985 až 2005

Příloha č. 2: Vývoj sazeb poplatků za znečištění ovzduší, stanovené provozovatelům velkých (od roku 2003 i zvláště velkých) a středních zdrojů znečištění

Příloha č. 3: Sazby poplatků za znečištění ovzduší, stanovené provozovatelům malých zdrojů znečištění

Příloha č. 4: Struktura příjmů Státního fondu životního prostředí v roce 2006

Příloha č. 5: Struktura příjmů z poplatků přijatých SFŽP v roce 2006

Příloha č. 6: Vliv inflace na výnosy poplatku za znečištění ovzduší ze zvláště velkých a velkých zdrojů a modelové zohlednění inflačního vývoje do výše poplatku

Příloha č. 7: Vliv inflace na výnosy poplatku za odběr podzemních vod a modelové zohlednění inflačního vývoje do výše poplatku

Příloha č. 8: Vliv inflace na výnosy poplatku za vypouštění odpadních vod do vod povrchových a modelové zohlednění inflačního vývoje do výše poplatku

Příloha č. 9: Vliv inflace na výnosy z odvodů za odnětí zemědělské půdy a modelové zohlednění inflačního vývoje do výše poplatku

Příloha č. 1: O vzduší - vývoj emisí vybraných základních znečišťujících látek v letech 1985 až 2005

Vývoj emisí vybraných základních znečišťujících látek v letech 1985 až 2005 (tis. t/rok)

Rok	TZL ^{a)}	SO ₂	NO _x	CO ^{b)}	VOC	NH ₃ ^{c),d)}
1985	1 015	2 161	795	899		
1990	565	1 850	551	1 275	441	156
1991	525	1 749	527	1 197	394	134
1992	425	1 495	499	1 141	366	115
1993	367	1 366	459	1 055	346	99
1994	258	1 205	378	1 036	310	91
1995	211	1 103	370	1 044	292	86
1996	178	944	366	1 012	293	81
1997	127	697	349	944	277	81
1998	84	438	321	765	242	80
1999	66	268	313	716	234	75
2000*	58	225	296	543	215	74
2001*	64	227	305	543	208	77
2002*	62	228	291	522	194	84
2003*	65	222	292	533	190	82
2004*	61	219	292	514	177	71
2005 *	63	217	293	494	176	67
2006**	59	207	285	458	169	64

* korigované údaje; ** předběžné údaje

^{a)} od roku 2000 připočteny emise z otěrů vozovek, pneumatik a brzdových systémů u silniční dopravy cca 17 tis. t

^{b)} v roce 1990 doplněn odhad emisí z hutnictví ve výši 245 tis. t

^{c)} emise ze zemědělství od roku 2003 vypočteny podle nové metodiky

^{d)} v roce 2000 doplněny emise mobilních zdrojů ve výši cca 2 tis. t

Pozn.: V metodice stanovení spotřeb pohonných hmot a emisí mobilních zdrojů spadajících pod MD došlo při zpracování údajů za rok 2005 k novému přerozdělení spotřeby motorové nafty mezi dopravní prostředky a ostatní nesilniční mobilní zdroje. Výstupy aktualizované bilance spotřeby pohonných hmot souvisí s výrazným snížením odhadu emisí zemědělských a lesních strojů a dalších nesilničních vozidel (např. stavebních strojů). V návaznosti na tyto změny byly provedeny přepočty emisí zpětně do roku 2002.

Zdroj: Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006, s. 13

Příloha č. 2: Vývoj sazeb poplatků za znečišťování ovzduší, stanovené provozovatelům velkých (od roku 2003 i zvláště velkých) a středních zdrojů znečišťování

Druh škodliviny	1968-1991	1992-1993	1994-1995	1996	1997-2002	od 2003
Tuhé znečišťující látky (v Kč/t)	100	900	1 800	2 400	3 000	3 000
Oxid siřičitý (v Kč/t)	100	300	600	800	1 000	1 000
Oxidy dusíku (v Kč/t)	x	240	480	640	800	800
Oxid uhelnatý (v Kč/t)	x	180	360	480	600	600
Uhlovodíky (v Kč/t)	x	600	1 200	1 600	2 000	x
Těkavé organické látky (v Kč/t)	x	x	x	x	x	2 000
Be,Cd,Hg,Tl a jejich sloučeniny (v Kč/t)	x	6 000	12 000	16 000	20 000	20 000
Sb,Sn,Cr,Co,Mn,Cu,Ni, Pb,Te,V,Zn a jejich slouč. (v Kč/t)	x	3 000	6 000	8 000	10 000	20 000
Amoniak (v Kč/t)	x	300	600	800	1 000	1 000
Methan (v Kč/t)	x	x	x	x	x	1 000
Polycyklické aromatické uhlovodíky (v Kč/t)	x	6 000	12 000	16 000	20 000	20 000
Hořící nebo zapařená část uhelného dolu nebo lomu (v Kč/m ²)	x	60	120	160	200	200
Hořící skládky či výsyvky (v Kč/m ²)	x	60	120	160	200	2 000
Škodliviny 1. třídy	x	6 000	12 000	16 000	20 000	20 000
Škodliviny 2. třídy	x	3 000	6 000	8 000	10 000	10 000
Škodliviny 3. třídy	x	300	600	800	1 000	x

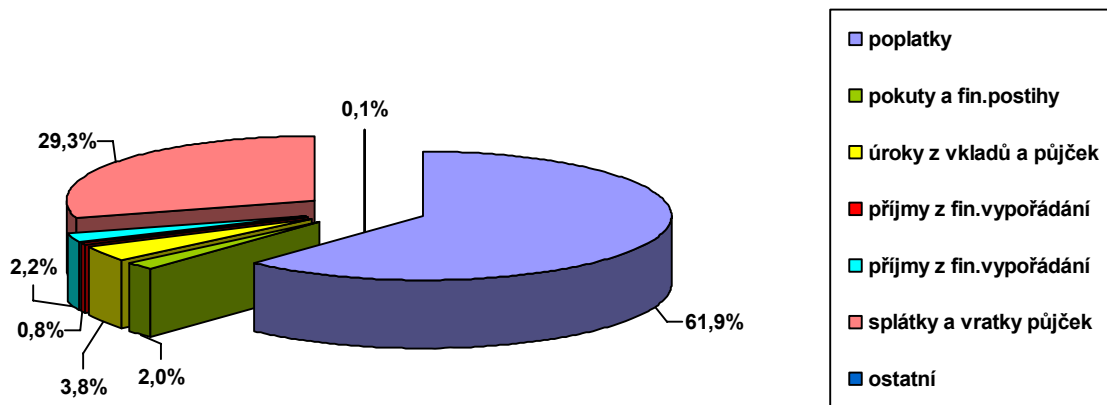
Zdroj: BÍZKOVÁ, R. Životní prostředí v České republice 1989-2004, s. 67

Příloha č. 3: Sazby poplatků za znečištění ovzduší, stanovené provozovatelům malých zdrojů znečištění

Druh paliva	Tepelný výkon zdroje	
	nad 50 do 100 kW včetně	nad 100 do 200 kW
Topné oleje s obsahem síry od 0,1 do 0,2 %	1 000- 1 500	1 500- 2 000
Topné oleje s obsahem síry do 1%	1 500-2 500	2 500-3 000
Jiná kapalná paliva a látky	6 000-8 000	8 000-12 000
Černé uhlí	1 500-2 000	2 000-3 000
Hnědé uhlí tříděné, palivo z hnědé uhlí	2 500-4 000	4 000-5 000
Hnědé uhlí energetické, lignit	4 000-6 000	6 000-10 000
Uhelné kaly, proplástky	10 000 - 20 000	20 000-40 000

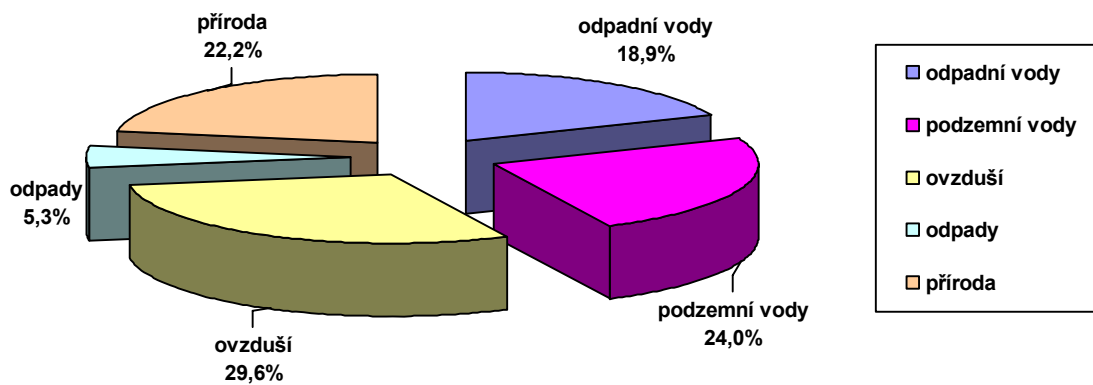
Zdroj: Příloha č. 1 k zákonu č. 86/2002, o ochraně ovzduší

Příloha č. 4: Struktura příjmů Státního fondu životního prostředí v roce 2006

Zdroj: Výroční zpráva SFŽP ČR 2006 o hospodaření, s. 13; vlastní úpravy

Příloha č. 5: Struktura příjmů z poplatků přijatých SFŽP v roce 2006

Zdroj: Výroční zpráva SFŽP ČR 2006 o hospodaření, s. 12; vlastní úpravy

Příloha č. 6: Vliv inflace na výnosy poplatku za znečištění ovzduší ze zvláště velkých a velkých zdrojů a modelové zohlednění inflačního vývoje do výše poplatku

	Průměrná roční míra inflace (v %)	Míra inflace k roku 1997 (v %)	Nominální výše poplatku (v mil Kč)	Reálná hodnota poplatku (v mil. Kč)	Nomin.- reaál. popl. (v mil. Kč)	Výše poplatku zohledňující inflaci (v mil. Kč)	Popl. zohled. inflaci - nominální popl. (v mil. Kč)
1997	---	---	1 018,0	1 018,0	0,0	1 018,0	0,0
1998	10,7	10,7	386,7	349,3	37,4	428,1	41,4
1999	2,1	13,0	681,8	603,4	78,6	770,4	88,8
2000	3,9	17,4	539,4	459,5	80,1	633,4	94,0
2001	4,7	23,0	509,3	414,1	95,1	626,2	116,9
2002	1,8	25,2	512,7	409,6	103,1	641,7	129,0
2003	0,1	25,3	406,5	324,4	82,1	509,3	102,8
2004	2,8	28,8	454,3	352,7	101,6	585,1	130,8
2005	1,9	31,2	468,6	357,0	111,6	615,0	146,4
2006	2,5	34,5	474,2	352,5	121,7	637,9	163,7
Celkem			4 433,5	3 622,4	811,1	5 447,4	1 013,9

Pozn.: Výnosy z poplatků a vliv inflace je počítán za období od roku 1997, kdy došlo k poslední změně sazeb poplatků, do roku 2006.

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí 2001-2007; ČSÚ-míra inflace: dostupné z [www: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace); vlastní výpočty

Příloha č. 7: Vliv inflace na výnosy poplatku za odběr podzemních vod a modelové zohlednění inflačního vývoje do výše poplatku

	Průměrná roční míra inflace (v %)	Míra inflace k roku 2002 (v %)	Nominální výše poplatku (v mil Kč)	Reálná hodnota poplatku (v mil. Kč)	Nomin.-reaál.. popl. (v mil. Kč)	Výše poplatku zohledňující inflaci (v mil. Kč)	Popl. zohled. inflaci - nominální popl. (v mil. Kč)
2002	---	---	438,8	438,8	0,0	438,8	0,0
2003	0,1	0,1	626,2	625,6	0,6	626,8	0,6
2004	2,8	2,9	827,0	803,7	23,3	851,0	24,0
2005	1,9	4,9	828,2	789,8	38,4	868,4	40,2
2006	2,5	7,5	768,0	714,6	53,4	825,4	57,4
Celkem			3 488,2	3 372,4	115,8	3 610,5	122,3

Pozn.: Výnosy z poplatků a vliv inflace je počítán za období od roku 2002, kdy došlo k poslední změně sazeb poplatků, do roku 2006

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí 2001-2007; ČSÚ-míra inflace: dostupné z [www: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace); vlastní výpočty

Příloha č. 8: Vliv inflace na výnosy poplatku za vypouštění odpadních vod do vod povrchových a modelové zohlednění inflačního vývoje do výše poplatku

	Průměrná roční míra inflace (v %)	Míra inflace k roku 2002 (v %)	Nominální výše poplatku (v mil Kč)	Reálná hodnota poplatku (v mil. Kč)	Nomin.-reaál.. popl. (v mil. Kč)	Výše poplatku zohledňující inflaci (v mil. Kč)	Popl. zohled. inflaci - nominální popl. (v mil. Kč)
2002	---	---	500,7	500,7	0,0	500,7	0,0
2003	0,1	0,1	410,2	409,8	0,4	410,6	0,4
2004	2,8	2,9	392,4	381,3	11,1	403,8	11,4
2005	1,9	4,9	370,3	353,1	17,2	388,3	18,0
2006	2,5	7,5	301,7	280,7	21,0	324,3	22,6
Celkem			1 975,3	1 925,7	49,6	2 027,7	52,4

Pozn.: Výnosy z poplatků a vliv inflace je počítán za období od roku 2002, kdy došlo k poslední změně sazeb poplatků, do roku 2006

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí 2001-2007; http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace; vlastní výpočty

Příloha č. 9: Vliv inflace na výnosy z odvodů za odnětí zemědělské půdy a modelové zohlednění inflačního vývoje do výše poplatku

	Průměrná roční míra inflace (v %)	Růst cenové hladiny k roku 1993 (v %)	Nominální výše poplatku (v mil Kč)	Reálná hodnota poplatku (v mil. Kč)	Nomin.-reaál. popl. (v mil. Kč)	Výše poplatku zohledňující inflaci (v mil. Kč)	Popl. zohled. inflaci - nominální popl. (v mil. Kč)
1993	---	---	541,5	541,5	0,0	541,5	0,0
1994	10,0	10,0	819,6	745,1	74,5	901,6	82,0
1995	9,1	20,0	580,9	484,0	96,9	697,1	116,2
1996	8,8	30,6	734,5	562,5	172,0	959,0	224,5
1997	8,5	41,7	765,0	540,0	225,0	1 083,8	318,8
1998	10,7	56,8	767,7	489,5	278,2	1 204,0	436,3
1999	2,1	60,1	759,3	474,2	285,1	1 215,8	456,5
2000	3,9	66,4	787,2	473,2	314,0	1 309,6	522,4
2001	4,7	74,2	561,0	322,1	238,9	977,2	416,2
2002	1,8	77,3	590,5	333,0	257,5	1 047,1	456,6
2003	0,1	77,5	572,5	322,5	250,0	1 016,2	443,7
2004	2,8	82,5	410,2	224,8	185,4	748,5	338,3
2005	1,9	85,9	484,5	260,6	223,9	900,9	416,4
2006	2,5	90,6	516,7	271,1	245,6	984,7	468,0
Celkem			8 349,6	5 502,7	2 846,9	13 045,4	4 695,8

Pozn.: Výnosy z poplatků a vliv inflace je počítán za období od roku 1993, kdy došlo k poslední změně sazeb poplatků, do roku 2006

Zdroj: Statistické ročenky životního prostředí 2001-2007; ČSÚ-míra inflace: dostupné z [www: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace); vlastní výpočty